

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Věcný záměr zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon) - aktualizovaná verze

Pro novou komplexní právní úpravu mluví především okolnost, že problémy, jimiž je charakterizován současný stav, pokud je pojímáme v jejich souhrnu, jsou natolik závažné a obsažné, že jejich řešení dílčím způsobem by rozhodně nebylo na místě. Přitom některé z těchto problémů již samy o sobě (bez vazby na další problémy) vyžadují novou ucelenou úpravu.

Věcný záměr zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon) - aktualizovaná verze

Návrh

I. Obecná část

§ 1 Přehled právních předpisů, k nimž se věcný záměr váže a stav platné právní úpravy

1. Základem současné úpravy úpadkového práva v České republice je zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání.

Úpadkové právo prošlo v českých zemích poměrně dlouhým vývojem. K jedné z prvních norem upravujících zde konkursní problematiku patřil Josefinský konkursní řád z roku 1781. Další více či méně úspěšné pokusy o vylepšení úpadkového práva vyústily ve druhé polovině 19. století v přijetí konkursního řádu ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z. Potřebě reformy konkursního práva pak na počátku 20. století vyšlo vstříc císařské nařízení ze dne 10. 12. 1914, č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůrcí, jež s menšími změnami platilo v českých zemích až do 1. 8. 1931, kdy nabyl účinnosti zákon ze dne 27. 3. 1931, č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Další vývoj českého úpadkového práva byl násilně přerušeno k 1. 1. 1951, kdy byl posledně citovaný zákon bez náhrady zrušen zákonem č. 142/1950 Sb. (novým občanským soudním řádem). Instituty jako exekuční likvidace, likvidace majetku nebo likvidace podle hospodářského zákoníku takovouto náhradou nebyly, neboť jejich cíle, zásady i procesní průběh byly zcela jiné. Ostatně, direktivní plánované hospodářství preferující státní vlastnictví výrobních prostředků instituty jako konkurs nebo vyrovnání nepotřebovalo.

K opětovné úpravě konkursu a vyrovnání (v podobě, v jaké tyto instituty co do základních východisek známe i dnes) došlo v českých zemích až po více než čtyřiceti letech zákonem ze dne 11. 7. 1991, č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, účinným od 1. 10. 1991. Šlo o jeden ze zákonů, jejichž vydání bylo nezbytné pro odstranění právních zábran úspěšnému rozvoji podnikání, jehož protipólem (coby záruka zdravého podnikatelského prostředí) musí být též institucionální řešení (vypořádání) problémů těch podnikatelských subjektů, které v konkurenčním prostředí neobstály. Potud mělo v rozhodné době přijetí zákona o konkursu a vyrovnání stejný význam jako přijetí obchodního zákoníku (zákona č. [513/1991](#) Sb.), novely občanského zákoníku (zákona č. [509/1991](#) Sb.), novely občanského soudního řádu (zákona č. [519/1991](#) Sb.), nebo privatizačních předpisů.

2. Původní text zákona nezapře, že jeho inspiračním zdrojem byla úprava úpadkového práva obsažená v zákoně č. 64/1931 Sb. Ten byl sice na svou dobu moderním právním předpisem, leč se zřetelem ke změnám, k nimž došlo za uplynulá desetiletí v hospodářské oblasti, lze zákon koncipovaný na jeho základě na počátku devadesátých let 20. století hodnotit jako myšlenkově zastaralý a co do možnosti rychlého a účinného projednání konkursů s velkým počtem věřitelů málo vyhovující praxi.

Podstatným nedostatkem byla praktická nemožnost využít zahraničních poznatků; během doby, po kterou český právní řád dlužníkův úpadek neřešil, se výrazně změnilo pojetí konkursního práva, přičemž na tyto moderní trendy úpadkového práva zákon č. [328/1991](#) Sb. nereagoval a (posuzováno dobou jeho vzniku v roce 1991) pro společenskou, ekonomickou i právní nepřipravenost ani reagovat nemohl. V době přijetí zákona panovala důvodná obava, že při rozsáhlé druhotné platební neschopnosti dosavadních hospodářských subjektů zapříčiní plošné uplatnění úpadkových institutů nepříznivé makroekonomické důsledky. Tato obava se projevila i ve vlastním textu zákona, který již v době svého vzniku obsahoval ustanovení omezující jeho užití zejména vůči státním podnikům a obchodním společnostem s majetkovou účastí státu. Po dobu jednoho roku od účinnosti zákona bylo rovněž možné prohlásit konkurs jen pro předlužení dlužníka.

3. Nedostatky zákona č. [328/1991](#) Sb. se neprojeví okamžitě právě proto, že zprvu byl pro omezující ustanovení uplatňován jen sporadicky. Jelikož omezení tkví v možnosti prohlásit konkurs jen pro předlužení dlužníka bylo zákonem č. [471/1992](#) Sb., o dočasném omezení postupu podle zákona o konkursu a vyrovnání, prodlouženo o dalších šest měsíců, stal se konkurs pravidelnou součástí soudní agendy až po novele zákona o konkursu a vyrovnání provedené zákonem č. [122/1993](#) Sb., účinným od 16. 4. 1993 (jenž zavedl i některé instituty, které měly čelit očekávané "řetězové reakci"). Od roku 1993 pak vykazuje počet případů řešených v režimu zákona č. [328/1991](#) Sb. soustavně stoupající tendenci.

Spolu s rostoucím počtem úpadkových řízení vzrůstalo i množství výkladových problémů plynoucích z nedokonalosti zákona č. [328/1991](#) Sb. Řadu těchto problémů vyřešila novelizace provedená (s účinností od 1.6. 1996) zákonem č. [94/1996](#) Sb. Ani rozsahem nejvýznamnější novelizace zákona o konkursu a vyrovnání, uskutečněná (s účinností od 1.5. 2000) zákonem č. [105/2000](#) Sb., však neodstranila všechny výkladově sporné otázky úpadkového práva. Vedle problémů, jež se již projevily v soudní praxi a nadále přetrvávají, se v souvislosti s posledními novelizacemi zákona o konkursu a vyrovnání objevují další interpretační obtíže.

4. Prováděcím předpisem k zákonu č. [328/1991](#) Sb. je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. [476/1991](#) Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, novelizovaná vyhláškami Ministerstva spravedlnosti č. [37/1992](#) Sb., č. [583/1992](#) Sb., č. [277/1996](#) Sb. a č. [229/2000](#) Sb.

Povahu prováděcího předpisu mají dále ustanovení § 34 až § 34e vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. [37/1992](#) Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění vyhlášek Ministerstva spravedlnosti č. [584/1992](#) Sb., č. [194/1993](#) Sb., č. [246/1995](#) Sb., č. [278/1996](#) Sb., č. [234/1997](#) Sb. a č. [482/2000](#) Sb., jakož i ustanovení § 2 odst. 2 nařízení vlády č. [503/2000](#) Sb., o Obchodním věstníku.

5. Problematika konkursu a vyrovnání se v tom či onom směru stala předmětem úpravy řady dalších zákonů. Jde o:

- 1) zákon č. [140/1961](#) Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- 2) zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- 3) zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- 4) zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů,
- 5) zákon č. [530/1990](#) Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů,
- 6) zákon č. [531/1990](#) Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů,
- 7) zákon č. [283/1991](#) Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- 8) zákon č. [424/1991](#) Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích, ve znění pozdějších předpisů,
- 9) zákon č. [455/1991](#) Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- 10) zákon č. [468/1991](#) Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů,
- 11) zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- 12) zákon č. [549/1991](#) Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,
- 13) zákon č. [563/1991](#) Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- 14) zákon č. [21/1992](#) Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,

- 15) zákon č. [214/1992](#) Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů,
- 16) zákon č. [229/1992](#) Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů,
- 17) zákon č. [248/1992](#) Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů,
- 18) zákon č. [265/1992](#) Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů,
- 19) zákon č. [280/1992](#) Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů,
- 20) zákon č. [337/1992](#) Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů,
- 21) zákon č. [357/1992](#) Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů,
- 22) zákon č. [358/1992](#) Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů,
- 23) zákon č. [539/1992](#) Sb., o puncovníctví a zkoušení drahých kovů, ve znění pozdějších předpisů,
- 24) zákon č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- 25) zákon č. [587/1992](#) Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů,
- 26) zákon č. [588/1992](#) Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,
- 27) zákon č. [591/1992](#) Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů,
- 28) zákon č. [592/1992](#) Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- 29) zákon č. [593/1992](#) Sb., o rezervách při zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- 30) zákon č. [42/1994](#) Sb., o penzijním připojištění se stáním příspěvkem a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- 31) zákon č. [111/1994](#) Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů,
- 32) zákon č. [189/1994](#) Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů,
- 33) zákon č. [199/1994](#) Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů,
- 34) zákon č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů,
- 35) zákon č. [87/1995](#) Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění zákona č. [100/2000](#) Sb.,
- 36) zákon č. [248/1995](#) Sb., o obecně prospěšných společnostech, a o změně a doplnění některých zákonů,
- 37) zákon č. [85/1996](#) Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů,
- 38) zákon č. [18/1997](#) Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- 39) zákon č. [77/1997](#) Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů,
- 40) zákon č. [125/1997](#) Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů,
- 41) zákon č. [151/1997](#) Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění zákona č. [121/2000](#) Sb.,
- 42) zákon č. [227/1997](#) Sb., o nadacích a nadačních fondech,
- 43) zákon č. [15/1998](#) Sb., o Komisi pro cenné papíry, ve znění pozdějších předpisů,
- 44) zákon č. [111/1998](#) Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů,
- 45) zákon č. [148/1998](#) Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- 46) zákon č. [363/1999](#) Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění zákona č. [159/2000](#) Sb.,
- 47) zákon č. [26/2000](#) Sb., o veřejných dražbách, ve znění zákona č. [120/2001](#) Sb.,
- 48) zákon č. [72/2000](#) Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách),
- 49) zákon č. [118/2000](#) Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů,
- 50) zákon č. [151/2000](#) Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů,

- 51) zákon č. [158/2000](#) Sb., o vyhledávání, průzkumu a těžbě nerostných zdrojů z mořského dna za hranicemi pravomocí států a o změně některých zákonů,
- 52) zákon č. [219/2000](#) Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění zákona č. [492/2000](#) Sb.,
- 53) zákon č. [241/2000](#) Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů,
- 54) zákon č. [254/2000](#) Sb., o auditorech a o změně zákona č. [165/1998](#) Sb.,
- 55) zákon č. [307/2000](#) Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech a o změně některých souvisejících zákonů,
- 56) zákon č. 365/2000, o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů,
- 57) zákon č. [458/2000](#) Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon),
- 58) zákon č. [117/2001](#) Sb., o veřejných sbírkách, a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách),
- 59) zákon č. [143/2001](#) Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže),

6. Z podzákoných norem, jež se rovněž vztahují k úpadkovému právu, lze zmínit zejména:

- 1) vyhlášku Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního č. [190/1996](#) Sb., kterou se provádí zákon č. [265/1992](#) Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění zákona č. [210/1993](#) Sb. a zákona č. [90/1996](#) Sb., a zákon č. [344/1992](#) Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění zákona č. [89/1996](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů,
- 2) vyhlášku Ministerstva financí č. 7/1998 Sb., o výpočtu hodnoty cenných papírů v majetku v podílovém fondu nebo investičního fondu,
- 3) vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí č. [166/2000](#) Sb., kterou se stanoví rozhodná částka pro určení celkové výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů,
- 4) vyhlášku Ministerstva dopravy a spojů č. [199/2000](#) Sb., o způsobu prokazování finanční způsobilosti k vykonávání telekomunikační činnosti,
- 5) vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. [479/2000](#) Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem,
- 6) vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. [485/2000](#) Sb., o výši odměny správců podniku, způsobu jejího určení a určení náhrady jejich hotových výdajů,
- 7) vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí č. [161/2001](#) Sb., kterou se stanoví rozhodná částka pro určení celkové výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů.

§ 2 Principy platné právní úpravy a její účel

1. Zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, byl dosud novelizován sedmáctkrát. Jde o následující novely:

- 1) zákon č. [122/1993](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání,
- 2) zákon č. [42/1994](#) Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením,
- 3) zákon č. [74/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce č. [65/1965](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony,
- 4) zákon č. [117/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [424/1991](#) Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, doplňuje zákon č. [166/1993](#) Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění zákona č. [331/1993](#) Sb., a zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákona č. [122/1993](#) Sb., a mění zákon č. [563/1991](#) Sb., o účetnictví, ve znění redakčního sdělení o opravě chyb, uveřejněného v částce 13 Sbírky zákonů, ročníku 1996,

- 5) zákon č. [156/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [21/1992](#) Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, doplňuje zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
- 6) zákon č. [224/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [92/1991](#) Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění zákona č. [92/1992](#) Sb., zákona č. [264/1992](#) Sb., ústavního zákona č. [541/1992](#) Sb., zákona č. [544/1992](#) Sb., zákona č. [210/1993](#) Sb. a zákona č. [306/1993](#) Sb., zákon České národní rady č. [171/1991](#) Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodu majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění zákona České národní rady č. [285/1991](#) Sb., zákona České národní rady č. [438/1991](#) Sb., zákona České národní rady č. [569/1991](#) Sb., zákona České národní rady č. [282/1992](#) Sb. a zákona č. [210/1993](#) Sb., doplňuje zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění zákona č. [122/1993](#) Sb., zákona č. [42/1994](#) Sb., zákona č. [74/1994](#) Sb., zákona č. [177/1994](#) Sb. a zákona č. [156/1994](#) Sb., a zákon č. [166/1993](#) Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění zákona č. [331/1993](#) Sb. a zákona č. [117/1994](#) Sb.,
- 7) zákon č. [84/1995](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [530/1990](#) Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [21/1992](#) Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,
- 8) zákon č. [94/1996](#) Sb., kterým se mění a doplňují zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [455/1991](#) Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- 9) zákon č. [151/1997](#) Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku),
- 10) zákon č. [12/1998](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
- 11) zákon č. [27/2000](#) Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách,
- 12) zákon č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony,
- 13) zákon č. [105/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony,
- 14) zákon č. [214/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
- 15) zákon č. [368/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [530/1990](#) Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
- 16) zákon č. [370/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [15/1998](#) Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. [30/2000](#) Sb., zákon č. [200/1990](#) Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a
- 17) zákon č. [120/2001](#) Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

2. Dosavadní koncepce úpadkového práva vychází z těchto principů:

- řešení situací dlužníka, který je v úpadku, je zásadně (a z pohledu historického vývoje úpadkového práva tradičně) soustředěno v jediném právním předpisu kodexového typu (v zákoně č. [328/1991](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů),
- režimu zákona o konkursu a vyrovnání podléhají všechny typy dlužníků s výjimkou územního samosprávného celku nebo právnické osoby zřízené zákonem, jejíž dluhy převzal stát nebo za jejíž

dluhy se zaručil stát,

- úpadek dlužníka lze řešit pouze konkursem (a v jeho rámci též nuceným vyrovnáním) nebo vyrovnáním,

- cílem konkursu a vyrovnání je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku podstaty (srov. § 2 odst. 3 zákona č. [328/1991](#) Sb.),

- pohledávky dlužníkůvých věřitelů nemohou být po dobu trvání konkursu uspokojeny jinak než prostřednictvím konkursní podstaty (nemohou být v tomto období účinně uspokojeny mimo konkurs),

- dlužník po skončení konkursního řízení nevychází z konkursu oddlužen (zbaven zbytku svých dluhů), ani nemůže účinně žádat konkursní soud o prominutí zbytku svých dluhů,

3. Účel právní úpravy je definován přímo v zákoně č. [328/1991](#) Sb. (srov. jeho § 1 odst. 1) a je jím uspořádání majetkových poměrů (jen toho) dlužníka, který je v úpadku.

§ 3 Zhodnocení stávající právní úpravy

1. Jak bylo uvedeno již v bodu 3 § 1 záměru, má počet případů řešených v režimu zákona č. [328/1991](#) Sb. soustavně stoupající tendenci, což dokládá níže uvedená tabulka:

Vyřizování věcí konkursu a vyrovnání v ČR v letech 1992 až 2000

(krajské soudy a krajské obchodní soudy)

tab. č. 1

Agenda konkursů a vyrovnání (souhrnná čísla)

nápad

vyřízeno

nevyřízeno*)

prohlášeno konkursů

Rok 1992

353

123

234

1

Rok 1993

1105

418

929

66

Rok 1994

1826

921

1864

294

Rok 1995

2400

1117

3179

727

Rok 1996

2996

1716

4575

808

Rok 1997

3311

47

6027

1251

Rok 1998

4306

2418

8087

2022

Rok 1999

4339

2964

9706

2000

Rok 2000

4650

4087

10560

2491

*) Jako nevyřízené jsou v této rubrice vykázány jak případy, kdy o návrhu na zahájení řízení dosud nebylo rozhodnuto, tak případy, kdy již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka, avšak konkursní řízení dosud nebylo ukončeno.

Z hlediska své vypovídací hodnoty čísla uvedená v tabulce nepředstavují pouze projev negativních tendencí české ekonomiky a nelze z nich bez dalšího usuzovat ani na nevyhovující stav českého úpadkového práva. I v budoucnu lze předpokládat, že bez zřetele k tomu, jak výrazně budou právem nastaveny kontrolní mechanismy směřující k včasnému podchycení (ke včasné signalizaci) nežádoucích jevů, které (coby nepřijatelné excesy z hlediska zásad poctivého obchodního styku) doprovázejí rozvoj tržního hospodářství, povede další rozvoj podnikatelského prostředí a tržních vztahů k nutnosti řešit krizové situace těch subjektů, které v konkurenčním prostředí neuspějí. Vysoký počet těchto věcí lze v posledních letech nepochybně přičítat i důraznějšímu vyvozování důsledků z krizových stavů ekonomických subjektů, včetně trestních sankcí.

Oproti tomu mezi vysloveně negativní příčiny stále rostoucího počtu věcí projednávaných podle zákona č. [328/1991](#) Sb. lze jednoznačně zařadit nekvalifikované řízení podnikatelských subjektů, přerůstající mnohdy i ve vysloveně kriminální činnost majetkové povahy.

2. Předestřená interpretace statistických údajů se ovšem drtivou měrou vztahuje ke konkursnímu, nikoli již k vyrovnacímu řízení. Počet projednávaných vyrovnání (nepočítaje v to nucená vyrovnání, k nimž dochází až po prohlášení konkursu na majetek dlužníka) je výrazně nižší, což lze demonstrovat i další tabulkou, zabývající se podrobněji daty za rok 2000:

Přehled o stavu řízení v agendě konkursu a vyrovnání

v ČR za rok 2000

(krajské soudy a krajské obchodní soudy)

tab. č. 2

celkem

K

Kv

K + Kv

převzato nevyřízeno z minulého období

9694

10

9704

obživlo

292

1

293

nový nápad celkem

4618

32

4650

prohlášených konkursů

2489

2

2491

povolených ochranných lhůt

1

0

1

vyřízeno celkem

4067

4087

z toho

zamítnutím návrhu

928

7

935

zastavením řízení

1955

12

1967

postoupením

259

0

259

Dosud v řízení celkem

10537

23

10560

z toho

dosud v řízení o návrhu na konkurs a vyrovnání

2988

17

3005

z toho

od 6 měsíců do 1 roku

725

3

728

od 1 roku
do 3 let
853
2
855

nad 3 roky
164
0
164

dosud v řízení po prohlášení konkursu
7549
2
7551

z toho
od 1 roku
do 3 let
3396
1
3397

od 3 let
do 5 let
1786
0
1786

nad 5 let
1092
0
1092

K = konkurs
Kv = vyrovnání

Příčinou velmi malého počtu vyrovnání je zjevně okolnost, že málokterý dlužník je schopen dostat velmi přísným zákonným podmínkám (včetně kvalifikovaného zajištění vyrovnání), které by současně byly přijatelné pro věřitele. Zvláště varovným signálem neúčinnosti vyrovnacího řízení jsou právě statistická data pro rok 2000, jelikož z nich vyplývá, že počet vyrovnání se podstatněji nezvýšil ani po změně právní úpravy provedené k 1.5. 2000 zákonem č. [105/2000](#) Sb. (tato novela zákona o konkursu a vyrovnání požadavek, aby věřitelům, jejichž pohledávky nemají přednostní právo, bylo ve vyrovnání nabídnuto alespoň 45% jejich pohledávek s příslušenstvím, redukovala na 30% jejich pohledávek s příslušenstvím - srov. § 50 odst. 1 písm. d/ zákona).

Důsledkem toho je, že vyrovnání (ani společně s nuceným vyrovnáním) není alternativou ke konkursu, který se tak stává (až na výjimky, jež nepřekračují rámec několika desítek případů ročně) v podstatě jediným (naprosto převažujícím) řešením úpadku.

V tom tkví hlavní rozdíl mezi úpravou českého úpadkového práva a moderními zahraničními úpravami (americkou, britskou, francouzskou, německou, italskou a dalšími), které umožňují řešit situaci dlužníka, který je v úpadku, více způsoby.

Odtud ústí první a jednoznačně nejvýznamnější nedostatek dosavadní právní úpravy, spočívající v tom, že

- české úpadkové právo v zásadě neumožňuje řešit úpadkovou situaci dlužníka účinným způsobem jinak, než likvidační formou (zpeněžením majetkové podstaty dlužníka /úpadce/ a rozvrhem výtěžku mezi dlužníkovy /úpadcovy/ věřitele).

Ponecháme-li stranou nedostatky, jež způsobují, že plnohodnotným způsobem řešení dlužníkovy úpadku není vyrovnací řízení, nelze přehlédnout, že v porovnání s moderními zahraničními úpravami postrádá české úpadkové právo možnost uspořádat majetkové poměry dlužníka - podnikatele prostřednictvím reorganizace jeho podniku podle soudem schváleného plánu (jenž bývá označován jako "plán ozdravení", "plán reorganizace" nebo "plán platební neschopnosti"), při zachování provozu podniku i za trvání insolvenčního řízení.

Výhodou této alternativy je nejen to, že zachovává provoz podniku (a tedy i možnost dalšího pracovního uplatnění dlužníkových zaměstnanců), a to i po skončení insolvenčního řízení, nýbrž především to, že kvalitně provedená reorganizace vede (zásadně má vést) k lepšímu uspokojení dlužníkových věřitelů (než při prostém zpeněžení dlužníkovy majetku).

Po změnách, jimiž prošel v průběhu posledních let, sice úpadkový zákon (od 1.6. 1996) umožňuje správci podstaty provozovat dlužníkovy podnik i po prohlášení konkursu (srov. § 18a zákona), avšak tento postup není alternativou ve způsobech řešení dlužníkovy úpadku, nýbrž vede pouze k zajištění výhodnější pozice pro zpeněžení podniku (lhostejno, zda nakonec bude rozprodán kus po kuse nebo - dle § 27a zákona - jako celek). To, že taková úprava není plnohodnotnou náhradou reorganizace, plyne i z ustanovení § 68 odst. 3 písm. f/ a § 254 odst. 2 písm. b/ obchodního zákoníku, jež se zrušením konkursu (v jehož průběhu byl úspěšně provozován dlužníkovy podnik) po splnění rozvrhového usnesení pojí zákonný důsledek, jímž je zrušení společnosti nebo družstva.

3. Podstatnou nevýhodou českého úpadkového práva je také to, že

- dlužníkovi věřitelé nemají možnost účinně ovlivnit rozhodnutí o způsobech řešení dlužníkovy úpadku, dlužník sám je pak nucen volit mezi konkursem a vyrovnáním již při podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení a o jiném než navrhovaném způsobu řešení úpadku nemůže rozhodnout ani soud.

Byť moderní trendy úpadkového práva, které se prosazují v řadě zahraničních právních úprav, směřují k oslabení významu věřitelských návrhů na zahájení insolvenčního řízení (srov. např. americkou nebo německou úpravu), nelze přehlédnout, že dosavadní úprava nabízí věřitelům jako jediný způsob řešení dlužníkovy úpadku, jehož mohou docílit vlastním návrhem, konkurs (návrh na nucené vyrovnání i návrh na vyrovnání může podat pouze dlužník). Přitom věřitelé, kteří nepodali návrh nebo další návrh, nemohou způsob řešení úpadku dlužníka ovlivnit vůbec, jelikož po prohlášení konkursu na majetek dlužníka jim již zákon možnost docílit změny zvoleného způsobu nepřiznává. Aktuální stav zákona o konkursu a vyrovnání (bez zřetele k tomu, že jeho poslední novelizace měly za cíl dosáhnout opačného trendu) nutí k nevratné volbě způsobu řešení majetkových potíží ve velmi úzkém časovém rámci i dlužníka. Zákonný požadavek, aby dlužník podal návrh na prohlášení konkursu nebo návrh na vyrovnání bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že je v úpadku (postižitelný od 1.5. 2000 nejen majetkovými, nýbrž i trestními sankcemi), totiž zpravidla způsobuje, že dlužník je schopen (proto, aby se oněm postihům vyhnul) ve vymezeném čase dostat požadavkům kladeným zákonem pro věcné projednání jeho návrhu na prohlášení konkursu, nikoli již splnit ve stejném údobí podmínky, za nichž může uspět s návrhem na vyrovnání (zejména zajistit osoby, které jsou ochotny zavázat se za splnění vyrovnání). Jelikož o dlužníkovy návrhu na prohlášení konkursu je soud povinen rozhodnout do deseti pracovních dnů, nelze ani očekávat, že řešení směřující k vyrovnání nalezne dlužník v době od podání návrhu na prohlášení konkursu do rozhodnutí soudu o tomto návrhu. Po prohlášení konkursu pak může dlužník navrhnout již jen nucené vyrovnání.

4. Výrazným nedostatkem stávající úpravy je rovněž skutečnost, že

- v konkursním řízení (vyjma nuceného vyrovnání) není ani poctivému dlužníku dána možnost, byť v podstatně delším časovém rámci, než jako je tomu u nuceného vyrovnání a vyrovnání) zbavit se (po maximálním možném uspokojení věřitelů) zbytku svých dluhů, byť i jen prostřednictvím žádosti, o níž je při splnění dalších zákonem formulovaných podmínek povinen rozhodnout soud.

Dlužník je dosud motivován k podání návrhu na zahájení konkursního či vyrovnacího řízení pouze negativně (majetkovými a trestními sankcemi), pozitivní motivace k řešení úpadku mu však chybí, což začasť vede k tomu, že dlužník řešení krizové situace do poslední chvíle odkládá a příslušný návrh podává až v době, kdy krizi již nelze efektivně řešit z hlediska jeho zájmů ani z hlediska zájmů jeho věřitelů.

5. Společensky významnějším faktorem než je stálý růst počtu věcí vyřizovaných v režimu zákona č. [328/1991](#) Sb. jsou účinky, jimiž konkurs či vyrovnání zasahuje do poměrů dalších subjektů, typicky dlužnických věřitelů, ale i třetích osob (např. dlužnických dlužníků). Z tohoto hlediska mají zvláštní význam úpadky dlužníků se širokou klientelou, zejména bank, úvěrních a spořitelních družstev, pojišťoven, cestovních kanceláří, leasingových společností apod.

Zahraníční právní úpravy se k projednání úpadků s "hromadnými" účinky, vyjadřují výslovně buď tak, že

a/ úpadky některých z těchto dlužníků (obvykle bank a pojišťoven) vylučují z působnosti konkursního zákona (a řeší je samostatně) nebo

b/ upravují řadu preventivních pravidel (kontrolovaných obvykle k tomu zvláště zřízenými dozorovými orgány), jež mají takovým úpadkům předejít, anebo

c/ zakotvují v úpadkovém právu zvláštní úpravu, jejímž prostřednictvím vylučují nebo modifikují nežádoucí (pro jiné typy dlužníků obvyklé) účinky úpadku.

V českém právním řádu

- úpadkové právo postrádá (s výjimkou některých ustanovení o bankách, úvěrních a spořitelních družstvech a pojišťovnách, sledujících prevenci), ustanovení, jež by umožnila projednání konkursu či vyrovnání v případě dlužníka, jehož úpadek má "hromadné" účinky.

Absence zmiňované úpravy vede k mnohdy nežádoucím dopadům insolvenčního řízení týkajícího se takového dlužníka do poměrů třetích osob (typicky jde např. o splatnost úvěrů, které banka, jež je v úpadku, poskytla svým klientům), prodlužuje insolvenční řízení (právě proto, že zde není jasného návodu, jak postupovat) a se zřetelem k vlně úpadků, která v minulých letech postihla některé banky a úvěrní a spořitelní družstva, vyvolává i z celospolečenského hlediska výrazně negativní ohlasy.

Obecně pak lze říci, že

- stávající úprava úpadkového práva nepředjímá a nepodporuje diferencovaný přístup k řešení situace dlužníka, který je v úpadku, ani podle povahy dlužníka (např. podle toho zda jde o fyzickou nebo právnickou osobu nebo podle toho, zda dlužník je či není podnikatelem), ani podle počtu dlužnických věřitelů.

Z pohledu konkursních a vyrovnacích řízení s vysokým počtem věřitelů (jduocím do tisíců) se kupř. jeví zcela nevyhovující (jelikož administrativně vysoce náročný) požadavek, aby věřitel, který hodlá popřít přihlášenou pohledávku jiného věřitele, tak mohl učinit jen bude-li přítomen při přezkumném nebo vyrovnacím jednání (a nikoli např. korespondenční formou).

6. Problematicky upravuje české úpadkové právo postavení a působení dlužnických věřitelů v insolvenčním řízení. Z tohoto pohledu

- výrazným nedostatkem stávající úpravy je pojetí účastenství v insolvenčním řízení, jež negativním způsobem postihuje zejména konkursní řízení.

V případě prohlášení konkursu na majetek dlužníka se totiž jeho věřitelé zásadně stávají účastníky další fáze konkursního řízení (konkursními věřiteli) až přihlášením pohledávky do konkursu. Před prohlášením konkursu přitom věřitel pohledávku do konkursu účinně přihlásit nemůže. To ovšem (při absenci jiných /náhradních/ postupů) znamená, že první schůzi konkursních věřitelů lze svolat a

věřitelské orgány (věřitelský výbor, zástupce věřitelů) ustavit nejdříve prvního dne následujícího až po uplynutí lhůty, již zákon o konkursu a vyrovnání dává věřitelům k přihlášení jejich pohledávek (v rozmezí nejméně třiceti dnů a nejdéle tří měsíců). Přitom právě v době bezprostředně následující po prohlášení konkursu lze očekávat řadu zásadních kroků (např. rozhodování o ukončení provozu dlužníka podniku), ke kterým se konkursní věřitelé při takto pojaté koncepci účastenství v rozhodné době nebudou moci (z objektivních důvodů tkvících v nedostacích právní úpravy) institucionálně vyslovit. Tím je oslabován též účinek několika posledních novelizací zákona č. [328/1991](#) Sb., jež obecně vzato cílily k posílení postavení dlužníkových věřitelů a jimi ustavených věřitelských orgánů.

7. Ve snaze podnítit (motivovat) vyšší aktivitu nezajištěných věřitelů v konkursním řízení zredukovala úprava provedená s účinností od 1.5. 2000 zákonem č. [105/2000](#) Sb. kategorie přednostních věřitelů potud, že od uvedeného data jsou věřitelé rozděleni pouze do dvou (a nikoli do tří) tříd. Citovaným zákonem byl rovněž pro konkursní řízení výrazně oslaben princip prioritního uspokojení zajištěných věřitelů a věřitelů vyšších tříd před věřiteli nižších tříd (kteří by při absolutizaci onoho principu měli přijít na řadu až po uspokojení zajištěných věřitelů a věřitelů vyšších tříd). Došlo rovněž k tomu, že zajištěným (odděleným) věřitelům se ze zajištěného majetku může dostat (před nezajištěnými věřiteli) pouze 70% výtěžku zpeněžení majetku, kterým je jejich pohledávka zajištěna, přičemž neuspokojená část jejich pohledávky se uspokojuje (jako nezajištěná) v rozvrhu ve třídě, do které pohledávka podle své povahy patří. Solidarita systému s věřiteli druhé třídy se prosadila též prostřednictvím úpravy, podle které z výtěžku zpeněžení připadajícího na věřitele první a druhé třídy se mezi věřitele první třídy rozděluje 30% a 70% mezi věřitele druhé třídy (k nimž se v rozsahu pohledávek nebo jejich částí které nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení na ně připadajícího, přesunou i zbývající věřitelé první třídy).

Byť popsané změny sledovaly obecně správný cíl, k jejich negativním rysům patří skutečnost, že - uspokojení zajištěných (oddělených) věřitelů se liší podle způsobu řešení úpadku (v konkursu je odděleným věřitelům garantováno pouze 70% výtěžku zpeněžení majetku, kterým je jejich pohledávka zajištěna, kdežto vyrovnáním nemohou být nároky oddělených věřitelů dotčeny), - stávající rozsah uspokojení garantovaného v konkursu odděleným věřitelům ze zpeněžení majetku, kterým je jejich pohledávka zajištěna, oslabuje zejména v obchodních vztazích význam zajišťovacích institutů a subjekty poskytující úvěry podnikatelům (typicky banky), vede k úvahám o "zdražení úvěrů" to jest k tomu, že bude požadována vyšší míra zajištění úvěrů.

8. Stávající úprava českého úpadkového práva neobstojí ani potud, že

- institut ochranné lhůty, který má dlužníku - podnikateli v případech, kdy je návrh na prohlášení konkursu podán jinou osobou než dlužníkem, umožnit uspořádání (konsolidaci) jeho majetkových poměrů, je v dosavadní podobě zcela nefunkční.

Uvedené lze dokumentovat statistickými údaji za rok 2000 (srov. výše tab. č. 2), z nichž plyne, že ochranná lhůta byla v tomto roce povolena v jediném případě. I zde lze příčinu uvedeného stavu přičítat (vedle omezení možnosti povolit ochrannou lhůtu jen na podnikatele s více než 50 zaměstnanci, který současně není právnickou osobou v likvidaci) především vysokým nárokům kladeným na obsah návrhu na povolení ochranné lhůty z hlediska způsobilosti dlužníka doložit, že v návrhu uvedené údaje odůvodňují možnost uspokojivého řešení jeho majetkových poměrů. Dlužník je zde výrazně omezen lhůtou k podání návrhu na povolení ochranné lhůty (jež je patnáctidenní a začíná běžet od doručení návrhu na prohlášení konkursu), zejména však tím, že uspokojivého řešení dlužníkových majetkových poměrů musí být dosaženo v průběhu trvání ochranné lhůty (tedy do tří měsíců).

9. Pro nynější podobu úpadkového práva rovněž platí, že

- dosavadní úprava odporovatelných, neúčinných a neplatných právních úkonů dlužníka, který je v úpadku, je nedostatečná (málo propracovaná) a bez vysokých nároků kladených na její interpretaci

neposkytuje dostatečný návod, jak tyto situace v konkursním a vyrovnacím řízení řešit.

10. Pro dosavadní úpravu je rovněž charakteristické, že

- dostatečným způsobem není vymezeno postavení správce podstaty z hlediska nároků kladených na jeho odbornost a (při absenci dostatečného množství odborníků s praktickými znalostmi fungování konkursu a vyrovnání) systém vzdělávání.

11. V systému českého úpadkového práva selhává i princip (popsaný v bodu 2 § 2, obecné části, záměru), že způsoby řešení dlužníkovy úpadku, má upravovat v zásadě jediná norma kodexového typu (zákon č. [328/1991](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to proto, že

- zákon o konkursu a vyrovnání se nedostatečným způsobem vypořádává s některými činnostmi a postupy, jejichž plnění se za trvání konkursu nebo ve vyrovnání výrazně modifikuje (zejména proto, že řada práv a povinností přechází na správce podstaty); typicky jde např. o vymezení plnění daňových povinností dlužníka v konkursu, vedení jeho účetnictví nebo důsledky jež má prohlášení konkursu na majetek dlužníka na oprávnění dlužníka dále podnikat v některých oborech,
- procesní pravidla, podle nichž se postupuje v úpadkovém řízení, jsou příliš strohá a vyžadují vysokou míru výkladu.

Nedostatek spočívající v absenci jednoznačných procesních návodů, jak v insolvenčním řízení postupovat, má přitom svůj původ především v tom, že většinu sporných procesních situací je nezbytné (proto, že zákon o konkursu a vyrovnání je neupravuje) řešit přiměřenou aplikací občanského soudního řádu.

12. Zásadním problémem úpadkového řízení je konečně i

- neúměrná délka trvání úpadkového řízení.

Uvedené dokládají statistické údaje za rok 2000 obsažené výše (srov. tab. č. 2). Odtud se totiž podává, že z celkového počtu konkursních a vyrovnacích řízení, jež se k 31.12. 2000 nacházely ve stavu před rozhodnutím o návrhu na zahájení (konkursního nebo vyrovnacího) řízení (3005), je celá jedna třetina (1019) starší jednoho roku. Z celkového počtu věcí, v nichž již byl prohlášen konkurs, a které nebyly do 31.12.2000 skončeny (7549), je přitom více než 80% případů starších jednoho roku (6274), 38% případů starších tří let (2878) a 14% případů starších pěti let.

Mechanické urychlování řízení, dosahované prostředky legislativními i správními, zpravidla vede k tomu, že řízení přestává být perfektní, je nepřipustně zjednodušováno a procesní záruky práv účastníků jsou oslabovány; na druhé straně neúměrná délka řízení výrazně oslabuje jeho působení, umožňuje často obcházení účinků insolvenčního řízení a vyvolává nejistotu v právních vztazích. V prvních letech účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání se neúměrně prodlužovala zejména první (přípravná) fáze úpadkového řízení, to jest fáze mezi podáním návrhu na zahájení konkursního či vyrovnacího řízení a rozhodnutím o něm, která byla v té době nesprávně vnímána jako "spor o úpadek". Negativně rovněž působilo, že právě v této fázi řízení mohli být věřitelé zkracováni na svých právech, Vlivem dalších novelizací zákona č. [328/1991](#) Sb. a judikaturou usměrňované soudní praxe, se první (přípravná) fáze úpadkového řízení výrazně zkrátila, nicméně délka řízení je stále (a právem) považována za problém. Bez zřetele k dále vyjádřenému záměru přispět novou úpravou ke zkrácení délky úpadkového řízení, je ovšem i nadále zapotřebí počítat s tím, že řešení úpadku dlužníka není a nebude (s výjimkou "jednoduchých" případů charakterizovaných malým počtem věřitelů a přehledně uspořádaným majetkem dlužníka) krátkodobou záležitostí. I při zohlednění zahraničních zkušeností dosahuje průměrná délka (úplného) konkursního řízení tři roky.

§ 4 Návrh věcného řešení

1. Obecně

1.1. Ze zhodnocení stávající právní úpravy, provedeného v § 3 záměru, se podává, že novou právní úpravu je třeba provést vydáním nového zákona, který by tuto problematiku řešil komplexně a systematicky, a že není možné nadále pokračovat v reformě českého úpadkového práva cestou postupných novelizací zákona č. [328/1991](#) Sb.

Pro novou komplexní právní úpravu mluví především okolnost, že problémy, jimiž je charakterizován současný stav, pokud je pojímáme v jejich souhrnu, jsou natolik závažné a obsažné, že jejich řešení dílčím způsobem by rozhodně nebylo na místě. Přitom některé z těchto problémů již samy o sobě (bez vazby na další problémy) vyžadují novou ucelenou úpravu.

Zákony vypočtené v bodu 5 § 1 obecné části záměru přitom již svým počtem dokládají, že v legislativní oblasti se problémy a postupy, jež zákon o konkursu a vyrovnání nepředjímá a neupravuje, řeší změnami jiných norem než je zákon č. [328/1991](#) Sb. Tato tendence je zčásti opodstatněna tím, že dosavadní systematika zákona o konkursu a vyrovnání nevytváří dostatečný prostor k tomu, aby příslušná úprava byla přijata v rámci tohoto kodexu. Nicméně stav, kdy některé z účinků vyvolaných konkursem a vyrovnáním, případně některé zvláštní postupy, jejichž potřebu přivolal úpadek dlužníka, jsou (coby odchylky od obecných pravidel) řešeny v zákonech, v nichž jsou zahrnuta ona obecná pravidla, vede k dalšímu rozměňování norem úpadkového práva a výrazně přispívá k jeho nepřehlednosti. Přitom princip, podle kterého úpadek dlužníka a způsoby jeho řešení mají být komplexně upraveny v samostatném kodexu (srov. též bod 2 § 2 obecné části záměru), jednoznačně předurčuje jako zákon, ve kterém mají být řešeny případné dopady konkursu a vyrovnání do poměrů jiných, převážně veřejnoprávních, norem právě zákon č. [328/1991](#) Sb. Jako argument proti další novelizaci (kromě již shora uvedených důvodů) mluví i to, že by šlo v pořadí již o osmnáctou novelizaci zákona č. [328/1991](#) Sb., přičemž účelnost další novelizace zpochybňuje právě skutečnost, že ani předchozími sedmnácti pokusy o zkvalitnění zákonné úpravy (včetně rozsahem nejvýznamnějšího, uskutečněného zákonem č. [105/2000](#) Sb.) se nepodařilo odstranit některé zásadní nedostatky. Mimo to každá další úprava, jež by byla zásadní změnou úpadkového práva, se bude potýkat se zastaralou výchozí koncepcí původní normy.

1.2. Potřebě urychlených změn v oblasti úpadkového práva, tak, aby odpovídalo zavedeným mezinárodním standardům, a aby zákonná úprava nebyla (pro svou nízkou transparentnost) jednou z brzd zdravého rozvoje podnikatelského prostředí v České republice, lze při přípravě nového úpadkového zákona vyjít vstříc (při současném vědomí, že nemá jít o "přechodnou" úpravu) tvorbou zákona s dobrou systematikou, s konzistentním obsahem a přesnými formulacemi.

V relativně krátkém období pro přípravu zákona nelze též vytvářet úpravu zcela odtrženou od dosavadního rozvoje úpadkového práva v České republice. Ze stejné příčiny je nezbytné se v novém kodexu vyvarovat experimentálních řešení, nevyzkoušených ani v České republice, ani v zemích, jež jsou pokládány za země s moderními a praxí prověřenými úpravami úpadkového práva.

V každém případě se předpokládá, že dojde k úplné rekonstrukci zákona o konkursu a vyrovnání, s tím, že nová úprava by neměla již být pojata jen jako zákon o "konkursu a vyrovnání", nýbrž (širě) jako zákon "o úpadku a způsobech jeho řešení".

2. Systematika

Ze základního pojetí věcného záměru bude vycházet i systematika nového zákona. Její zásadní členění bude založeno na existenci institutů společných všem způsobům řešení úpadku a na úpravě jednotlivých způsobů řešení úpadku. Nelze vyloučit, že z tohoto důvodu bude zákon v konečné verzi rozdělen na část obecnou a na část zvláštní. Avšak i v případě, že k tomu nedojde, bude zde existovat určitý vnitřní předěl mezi hlavami upravujícími obecnou problematiku a hlavami upravujícími problematiku zvláštní. Relativně samostatnou částí zákona by měla být úprava, která se bude týkat neplatných, neúčinných a odporovatelných jednání, jejichž prostřednictvím by v časové a věcné souvislosti se započítím úpadkového řízení nebo v průběhu tohoto řízení mohla být zkracována práva věřitelů na uspokojení jejich pohledávek. I zde nelze vyloučit, že (po vzoru zákona č. [64/1931](#) Sb.) příslušným normám upravujícím uvedenou problematiku nebude vyhrazena pouze příslušná hlava zákona, nýbrž celá jeho (samostatná) část. V dalším se z toho vychází s tím, že problematice obecné jsou věnovány tyto hlavy:

- 1) Základní ustanovení
- 2) Procesní subjekty
- 3) Ustanovení o řízení
- 4) Rozhodnutí o úpadku

5) Majetková podstata

6) Neplatná, neúčinná a odporovatelná jednání

Problematicke zvlášt ní jsou pak věnovány tyto hlavy:

7) Konkurs

8) Reorganizace

9) Vyrovnání

10) Zvlášt ní ustanovení

Poslední hlava bude věnována ustanovením přechodným a závěrečným.

3. Metoda úpravy

3.1. Nepředpokládá se, že by nový úpadkový zákon měl být vybudován jako norma jdoucí do přílišných (technických) detailů, i když půjde o rozsáhlejší předpis než je dosavadní zákon č. [328/1991](#) Sb. Přednost bude mít snaha o stručné vyjadřování, bez přílišných definic, zejména těch, které by měly sloužit pouze "pro účely" zákona. Zatímco u norem upravujících postup soudu a účastníků v řízení bude úprava podrobnější (aby nebylo pochyb o tom, jaké kroky je ten či onen procesní subjekt povinen či oprávněn v řízení učinit), u těch norem, jež budou předjímat ekonomická (obchodní) řešení problému, lze očekávat vyšší míru obecnosti (tak, aby příliš detailní úprava ve skutečnosti nevytvářela institucionální zábrany snahám po efektivním řešení dlužníkovy úpadkové situace). Celková míra obecnosti navrhované úpravy by však neměla vyvolávat pochybnosti o cílech, které sleduje.

3.2. Bude rovněž dbáno o terminologicky jednotné vyjadřování, tak, aby úpadkový zákon neužíval příslušných pojmů v jiném významu, než právní odvětví či zákony, v nichž mají tyto pojmy svůj původ.

4. Mezinárodní smlouvy

K navrhované úpravě se vztahují některé mezinárodní smlouvy. Jde především o:

1) Úmluvu o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, publikovanou pod č. [129/1976](#) Sb.

Účelem této úmluvy je usnadnit zasílání a vyřizování dožádání a umožnit sblížení různých způsobů, jichž se užívá k těmto účelům a zdokonalit vzájemnou součinnost justičních orgánů ve věcech občanských nebo obchodních. Hlavní obsah úmluvy pak tvoří ustanovení, jež tento účel naplňují. Ve věcném záměru se obsah úmluvy promítá potud, že úprava týkající se zacházení s účastníky insolvenčního řízení v cizině a dlužníkovy majetku v cizině, podléhajícího tuzemskému insolvenčnímu řízení, nemohou odporovat ustanovením úmluvy.

2) Úmluvu o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, publikovanou pod č. [85/1982](#) Sb.

Úmluvou je sledováno vytvoření předpokladů pro včasné doručování soudních a mimosoudních písemností adresátům v cizině, tedy zdokonalení vzájemné právní pomoci zjednodušením a urychlením postupu při doručování. Ve věcném záměru se obsah úmluvy promítá potud, že příslušná procesní úprava doručování soudních písemností v insolvenčním řízení v cizině a účinků doručení nemůže odporovat ustanovením úmluvy (srov. např. článek 15 úmluvy).

3) Úmluvu o promlčení při mezinárodní koupi zboží, publikovanou pod č. [123/1988](#) Sb., ve znění Dodatkového protokolu k Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží, publikovaného pod č. [161/1991](#) Sb.

Tato úmluva stanoví, kdy nemohou být vykonána vzájemná práva kupujícího a prodávajícího, vyplývající ze smlouvy o mezinárodní koupi zboží, jejího porušení, ukončení její platnosti nebo její neplatnosti, vzhledem k uplynutí promlčecí lhůty. Článek 15 úmluvy výslovně počítá s tím, že promlčecí lhůta přestane běžet i tehdy, jestliže věřitel uplatní v své právo (za účelem uspokojení nebo jeho určení), v souvislosti s úpadkem nebo platební nezpůsobilostí vztahující se na všechny majetek dlužníka. Věcný záměr odpovídá obsahu úmluvy potud, že (stejně jako doposud) stavení běhu promlčecích a propadných lhůt pojí rovněž s uplatněním práva (přihlášením pohledávky) v insolvenčním řízení (srov. bod 2.2.2., § 2, zvlášt ní části záměru).

4) Úmluvy Mezinárodní organizace práce o odškodňování pracovních úrazů v zemědělství (č. 12) a o

odškodnění pracovních úrazů (č. 17), publikované pod č. [437/1990](#) Sb.

Obsahem úmluv je ochrana zemědělských pracovníků proti úrazům (úmluva č. 12) a odškodňování pracovních úrazů (úmluva č. 17). Článek 11 úmluvy č. 17 přitom obsahuje požadavek, aby vnitrostátní zákonodárství obsahovalo ustanovení, která se zřetelem ke vnitrostátním podmínkám budou považována za nejvhodnější k tomu, aby se za všech okolností v případě platební neschopnosti zaměstnavatele nebo pojišťovatele zajistilo placení odškodnění osobám utrpěvším pracovní úraz nebo v případě smrti osobám na nich závislým. Ve věcném záměru se obsah úmluvy promítá v bodě 2.5., § 3 zvláštní části.

5) Úmluvu Mezinárodní organizace práce o ochraně mzdy (č. 95), publikovanou pod č. [411/1991](#) Sb. Věcný záměr vychází z toho, že v nové úpravě úpadkového práva musí být respektován požadavek článku 11 úmluvy, podle kterého v případě úpadku nebo soudní likvidace podniku budou pracovníci v něm zaměstnaní považováni za přednostní věřitele buď vzhledem k dlužným mzdám za práci vykonanou před úpadkem nebo soudní likvidací po dobu stanovenou vnitrostátními předpisy nebo vzhledem k mzdám nepřesahujícím výši stanovenou vnitrostátními právními předpisy (odstavec 1). Mzda, která je přednostní pohledávkou, bude vyplacena celá, dříve než běžní věřitelé mohou vymáhat podíly z aktiv (odstavec 2). Vnitrostátní právní předpisy pak určí přednostní pořadí mzdy, která je přednostní pohledávkou, se zřetelem k ostatním přednostním pohledávkám (odstavec 3). Uvedené se podává především z bodu 2.2.2., § 2 a bodu 2.5, § 3, zvláštní části záměru,

7) Dohodu o Mezinárodní finanční korporaci (ve znění dodatku dle usnesení s účinností od 21.9. 1961 a 1.9. 1965), publikovanou pod č. [500/1992](#) Sb.

Dohoda upravuje vznik a fungování Mezinárodní finanční korporace, jejímž cílem je napomáhat ekonomickému rozvoji podporováním růstu soukromého výrobního podnikání v členských zemích, zvláště pak v méně rozvinutých oblastech, a tak doplňovat činnost Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj. Podobu budoucí úpravy úpadkového práva ovlivňuje dohoda jen v tom směru, že podle článku VI. jsou majetek a aktiva Korporace imunní vůči všem druhům zabavení exekutivním nebo legislativním způsobem; tedy i vůči těm, jež se obecně prosazují v úpadkovém právu.

8) Evropskou dohodu zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé, publikovanou pod č. [7/1995](#) Sb.

Obsah Dohody se podává z jejího názvu, přičemž ve věcném záměru se promítá potud, že budoucí úprava nestojí na principech protikladných těm, z nichž vychází Dohoda.

S mezinárodními závazky České republiky je navrhovaná úprava v souladu.

5. Úprava Evropské Unie

Navrhovaná úprava se dotýká některých směrnic EU a dalších dokumentů. Jde zejména o:

1) směrnicí č. 86/635/EHS, o ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách bank a jiných finančních institucí.

Tato směrnice blíže upravuje podmínky zpracování účetních závěrek a konsolidovaných účetních závěrek tak, aby bylo možno lépe kontrolovat hospodaření finančních institucí.

2) směrnicí č. 89/666/EHS, o zveřejňování poboček vytvořených v členském státu některými podnikovými právními formami řídicími se právními předpisy jednoho státu.

Tato směrnice určuje údaje o pobočkách, jež musí být povinně zveřejňovány, mezi tyto patří i informace o konkursním či jiném podobném řízení.

3) směrnicí č. 91/674/EHS, ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách pojišťovacích společností.

Tato směrnice blíže upravuje podmínky zpracování účetních závěrek a konsolidovaných účetních závěrek tak, aby bylo možno lépe kontrolovat hospodaření pojišťoven.

4) směrnicí č. 92/49/EHS, o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů týkajících se přímého neživotního pojištění, doplňující směrnice 73/239/EHS, 88/357/EHS.

Tato směrnice vymezuje bližší podmínky pro vykonávání dozoru nad fungováním předmětného trhu pomocí stanovení kritérií pro udělení povolení k výkonu činnosti, vymezením způsobů kontroly rezerv, určením postupů v případě snížení solventnosti,

5) směrnicí č. 92/96/EHS, o koordinaci zákonů, nařízení a administrativních ustanovení o přímém

životním pojištění, kterou se novelizují směrnice 79/267/EHS a 90/619/EHS.

Tato směrnice vymezuje bližší podmínky pro vykonávání dozoru nad fungováním předmětného trhu pomocí stanovení kritérií pro udělení povolení k výkonu činnosti, vymezením způsobů kontroly rezerv, určením postupů v případě snížení solventnosti,

6) směrnici č. 93/22/EHS, o investičních službách v oblasti cenných papírů.

Tato směrnice určuje, že vlastnická práva majitelů cenných papírů musí být chráněna i za situace, kdy osoba, která zajišťuje investiční služby pro majitele cenných papírů je insolventní, vymezuje kontrolu solventnosti firmy,

7) směrnici č. 98/26/ES o neodvolatelnosti vypořádání v platebních systémech a systémech vypořádání obchodů s cennými papíry.

Tato směrnice obsahuje samostatnou definici konkursního řízení a speciálně upravuje postupy v případech, kdy je v průběhu obchodu s cennými papíry prohlášen konkurs na některého z účastníků, např. stanoví vynutitelnost převodních příkazů a kompenzací v průběhu konkursu.

8) směrnici č. 2001/17/ES o ozdravení a likvidaci pojišťovacích podniků.

Obsah této směrnice se podává z jejího názvu.

9) směrnici č. 2001/24/ES, o likvidaci a reorganizaci úvěrových institucí (bank a družstevních záložen).

Tato směrnice blíže stanoví podmínky a průběh reorganizace a likvidace úvěrových institucí, konkrétně povinnost informovat věřitele o finanční situaci instituce a přijatých opatřeních, o způsobu uplatňování pohledávek, dále určuje podmínky pro odnětí povolení úvěrové instituci.

10) nařízení Rady č. 2137/85, o Evropském ekonomickém zájmovém sdružení (EEIG).

Toto nařízení stanoví, že právní předpisy jednotlivých států mohou zrušit členství ve sdružení osobám, na něž byl prohlášen konkurs (nebo probíhá jiné obdobné řízení).

11) nařízení Rady č. 4064/89, o kontrole soustředování mezi podniky.

Toto nařízení výslovně stanoví, že nejde o koncentraci v případě, kdy kontrola nad podnikem byla nabyta funkcionářem podle zákona členského státu o likvidaci, o platební neschopnosti atd.

12) nařízení Rady č. 2100/94, o právech na ochranu odrůdy v rámci Společenství,

Toto nařízení určuje, že právo na ochranu odrůdy musí být evidováno i v případě, kdy na majitele odrůdy byl prohlášen konkurs nebo se tento nachází v jiném obdobném řízení,

13) nařízení Rady č. 1346/00, o řízení ve věci platební neschopnosti.

Předmětné nařízení sjednocuje nejdůležitější kroky a postupy v průběhu insolvenčního řízení, určuje, který členský stát bude příslušný pro zahájení řízení, stanoví jaké právní předpisy budou v konkrétních případech aplikovány, vymezuje základní principy na ochranu věřitelů (postupy pro uplatňování pohledávek, právo na informace, výkon věřitelských práv) atd.

S těmito dokumenty práva EU je navrhovaná úprava v souladu.

II. Zvláštní část

§ 1 Název zákona

Nový zákon komplexně upravující úpadkovou problematiku je třeba označit jinak než "zákon o konkursu a vyrovnání", neboť jeho působnost bude širší. Navrhuje se proto název "zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon)".

§ 2 K obecné části zákona

1. Základní ustanovení

1.1. Účelem zákona bude i nadále upravit řešení úpadku dlužníka (uspořádat jeho majetkové poměry) tak, aby jeho věřitelé byli rovnoměrně a poměrně uspokojeni z majetkové podstaty k tomu určenými (tímto zákonem stanovenými) způsoby. Čestnému (pocitivému) dlužníku bude poskytnuta možnost, aby z řízení vyšel oddlužen (srov. dále bod 5.8., § 3, zvláštní části záměru).

Tímto způsobem bude účel zákona zpřesněn v souladu s jeho novým obsahem.

1.2. V nové úpravě by insolvence měla mít dva významy: jednak ve smyslu platební neschopnosti, jednak ve smyslu předlužení. Tím se odklidí dosavadní terminologická nejednota v užívání uvedeného pojmu, který byl v úpadkovém právu (na rozdíl od finančního pojmosloví) vnímán dosud jako pouhé

označení pro platební neschopnost.

1.3. O úpadek půjčky

a/ při platební neschopnosti dlužníka nebo

b/ při předlužení dlužníka.

Oproti stávající úpravě však dlužník bude moci podat návrh na zahájení insolvenčního řízení též

c/ v případě ohrožení úpadkem (při hrozící platební neschopnosti).

Tímto způsobem zákon (po vzoru německé a americké úpravy) umožní dlužníku řešit s předstihem krizové situace, jež mohou vzniknout např. v důsledku probíhajících soudních sporů, jejichž budoucí (možný) výsledek, vystavuje dlužníka reálnému nebezpečí úpadku. Možnost podat návrh na zahájení řízení pro hrozící platební neschopnost dlužníka nebudou mít dlužníkovi věřitelé.

1.4. Ve všech případech, pro které lze podat návrh na zahájení řízení, bude i nadále nezbytné, aby dlužník měl nejméně dva věřitele se splatnými pohledávkami, i návrh bude moci podat i jen jeden věřitel (jinak by se setřel rozdíl mezi výkonem rozhodnutí /exekucí/ a insolvenčním řízením a pozbylo by smyslu zavedení nového exekučního institutu - exekuce prodejem podniku). O možnosti řešit úpadek bude u platební neschopnosti dlužníka rozhodovat (bez vymezení časových termínů) jeho objektivní neschopnost hradit své splatné závazky. Automaticky se předpokládá, že tato objektivní nemožnost zahrnuje nikoli krátkodobý či přechodný stav (což by mělo být vyjasněno v první fázi zahájeného řízení).

1.5. V případě věřitelského návrhu nebude omezena možnost zahájit řízení ani povahou pohledávky (jako v dosavadní úpravě nebude nutné, aby šlo o pohledávku, na kterou má věřitel exekuční titul, postačí, že jde o pohledávku splatnou) ani její výší (nebude vyloučena možnost zahájit řízení i pro bagatelní pohledávku, rozhodující bude schopnost dlužníka i takovou pohledávku uhradit). Výjimku budou tvořit návrhy v případě dlužníků - finančních institucí se zvláštním režimem, jako jsou např. banky, úvěrní a spořitelní družstva, pojišťovny či penzijní fondy. Finanční instituce se zvláštním režimem budou v novém zákoně taxativně vypočteny.

Zde by návrh mohl podat pouze orgán dohledu (dozoru) - Alternativa I,

nebo by jej (za obecných podmínek) mohl podat věřitel, který doloží souhlas orgánu dohledu (dozoru) - Alternativa II.

Návrh podaný za těchto podmínek by měl (ať již by šlo o Alternativu I či Alternativu II) účinky dlužnického návrhu.

Lze uvažovat též o spojení obou alternativ. Tímto způsobem se zajistí, že příslušné finanční instituce zvláštním režimem, který by měl pravidelně předcházet řešení jejich úpadku podle úpadkového zákona, vskutku také projdou. Také orgány dohledu (dozoru) budou v zákoně taxativně vypočteny.

1.6. Šikanózním věřitelským návrhům by měla zabránit možnost soudu v souvislosti s rozhodnutím, jímž takový návrh odmítne, zamítne nebo řízení o něm zastaví, uložit navrhovateli, aby dlužníku uhradil škody způsobené podáním návrhu, včetně možnosti přiznat náhradu škody plnící represivní funkci (počítaje v to i újmu na dlužníkově pověsti).

1.7. Alternativa I: Povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení bude mít dlužník jen při platební neschopnosti a při předlužení, nikoli již při hrozící platební neschopnosti, a jen v těchto případech bude její nesplnění sankcionováno.

Alternativa II: Účinněji vyjít vstříc snahám po efektivním prosazení jiných způsobů řešení úpadku, než je konkurs (typicky vyrovnání, reorganizace), lze tím, že povinnost dlužníka podat návrh a sankce s nesplněním této povinnosti spojené budou vázány jen k předlužení. Úpadek pro předlužení není zpravidla zjistitelný věřiteli (proto se v praxi uplatňuje formou věřitelského návrhu jen sporadicky), kdežto při platební neschopnosti dlužníka je korekcí proti liknavému přístupu dlužníka k řešení úpadkové situace možnost, aby návrh z tohoto důvodu podal věřitel. Tím by se posílila filosofie, podle níž je třeba především pozitivní motivace dlužníka k podání návrhu.

1.8. Zkoumání úpadkové situace dlužníka bude spočívat na principu, podle něž se bude rozhodovat o způsobu jejího řešení až po podání návrhu, s možností přejít z jedné formy řešení úpadku do druhé a s tím, že účinky, které byly až dosud spojovány s prohlášením konkursu, bude mít u dlužnického návrhu zásadně již jeho podání.

V zásadě bude možné řešit úpadek

a/ konkursem (zpeněžením majetkové podstaty úpadce a rozvrhem výtěžku mezi dlužníkovy věřitele), na obdobných principech jako dosud,

b/ reorganizací (uspokojením věřitelů z provozu dlužníkovy podniku), s tím, že možnost navrhnout reorganizaci budou mít (v časově vymezeném prostoru) jak dlužník, tak i věřitelé,

c/ vyrovnáním (na obdobných principech jako dosud, s tou výhradou, že by měly být zrušeny minimální procentuální kvóty, za nichž může být vyrovnání akceptováno).

Při všech třech formách řešení úpadku by dále měla být dána možnost dlužníka vyjít z insolvenčního řízení (za souhlasu věřitelů) též prostřednictvím intervence třetích osob ve prospěch věřitelů (státu, banky, zahraničního investora, mateřské společnosti apod.) způsobem vedoucím k převzetí dluhů nebo jejich části nebo k poskytnutí záruky za tyto dluhy.

1.9. Režimu nového úpadečného zákona budou zásadně podléhat všechny typy dlužníků s výjimkou územního samosprávného celku a právnické osoby zřízené zákonem, jejíž dluhy převzal stát nebo za jejíž dluhy se zaručil stát.

Výjimka z působnosti zákona má u této kategorie subjektů své opodstatnění jejich zvláštní povahou. Předpokládá se, že režimu úpadečného zákona budou podrobeny i finanční instituce se zvláštním režimem, jako jsou banky, úvěrní a spořitelní družstva, pojišťovny apod. (i pro ně platí požadavek soudního dohledu při konečném řešení jejich úpadečné situace).

2. Procesní subjekty

2.1. Soudy

Úprava věcné a místní příslušnosti soudů se principiálně nezmění, nebudou vytvářeny samostatné konkursní soudy. Nedotčena zůstanou též ustanovení o složení soudu (potud, že v prvním stupni bude o věci rozhodovat jediný soudce /samosoudce/ a v odvolacím, případně dovolacím, řízení senát). Z dosavadního zákona bude v zásadě převzata i úprava svěřující soudu pravomoc rozhodovat tzv. incidenční spory o pravost, výši nebo pořadí pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení i v případě, že obecná úprava přiznává pravomoc k rozhodnutí o těchto pohledávkách orgánům jiným. Věcná a místní příslušnost soudů k projednání a rozhodnutí úpadečných věcí, včetně sporů vyvolaných insolvenčním řízením, bude i nadále upravena v občanském soudním řádu. Výrazná specializace, jež se u krajských soudů (jako soudů prvního stupně) a vrchních soudů (jako soudů odvolacích) prosazuje v oblasti úpadečného práva, nevyvolává potřebu řešit problematiku úpadečných soudů jinak než doposud. Pro dohlédací činnost soudů se počítá s možností využití vyšších soudních úředníků, soudních tajemníků, případně (podle souběžně připravované úpravy týkající se všech těchto osob) asistentů soudců.

2.2. Účastníci řízení

Účastníky řízení budou - jako doposud - dlužník, dlužníkovi věřitelé, další osoby, kterým zákon přiznává oprávnění podat návrh na zahájení řízení a na základě zvláštních ustanovení zákona (pro tu část řízení, jež pojednává o jejich právech a povinnostech) i další osoby (dlužníkův manžel, dlužníkovi ručitelé, spoludlužníci, osoby povinné z předběžného opatření apod.). I nadále se počítá s možností státního zastupitelství vstoupit do řízení (srov. nynější znění § 35 odst. 1 písm. k/ o. s. ř.).

2.2.1. Dlužník

Postavení dlužníka jako účastníka řízení se změní potud, že při splnění zákonem vymezených podmínek (v případě úpadku pro platební neschopnost a předlužení) i poté, co nastanou účinky spojené s podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení (u dlužnického návrhu) nebo s rozhodnutím o úpadku dlužníka (v případě věřitelského návrhu), připínané v dosavadní úpravě k usnesení o prohlášení konkursu, bude mít dlužník možnost nakládat (jako výjimku z pravidla) zcela nebo zčásti s majetkem podstaty.

V případě, že řízení bude zahájeno pro hrozící platební neschopnost, by uvedená možnost neměla být výjimkou, nýbrž pravidlem.

Soud však bude mít možnost přijmout v případě potřeby (v zájmu věřitelů) opatření, jejichž prostřednictvím právo dlužníka nakládat s majetkem podstaty omezí, podmíní souhlasem předběžného správce nebo jej práva nakládat s tímto majetkem zcela zbaví.

2.2.2. Věřitelé

Zásadní změny by měla doznat povaha účastenství věřitelů v insolvenčním řízení. Jako s věřiteli by se od počátku řízení, nejpozději však od doby, kdy vyjde najevo, že mají pohledávku za dlužníkem (zpravidla v souvislosti se seznamem věřitelů, který předloží dlužník), mělo zacházet se všemi osobami, o nichž bude soudu známo, že mají pohledávku za dlužníkem. U dlužnického návrhu lze mít za účastníka insolvenčního řízení již ode dne zahájení řízení každého věřitele uvedeného dlužníkem v seznamu jeho věřitelů. Možnost přihlásit pohledávku za dlužníkem (a tím i postavit najisto své účastenství) budou mít věřitelé již od zahájení úpadkového řízení, s tím, že nejzazší doba k založení účastenství tímto způsobem bude vymezena lhůtou počítanou objektivně od data vymezeného rozhodnutím soudu (při respektování minimální zákonné lhůty). Přihláška pohledávky do insolvenčního řízení pak bude mít, obdobně jako v dosavadní úpravě (srov. § 20 odst. 8 zákona o konkursu a vyrovnání) pro běh lhůty pro promlčení a zánik práv stejné účinky jako uplatnění práva u soudu.

U (taxativně vypočtených) dlužníků - finančních institucí se zvláštním režimem bude možné na stejném principu vyjít z toho, že věřitelem je ten, jehož pohledávka je vedena v účetní evidenci finanční instituce.

Tím by měly být odklizeny problémy popsané v bodu 6, § 3, obecné části záměru, což povede jak k posílení práv dlužnických věřitelů co do možnosti aktivně se zapojit do řešení úpadkové situace dlužníka již v jeho nejranější fázi, tak i k posílení jejich odpovědnosti za výsledek přijatého řešení. Průběžné uspokojování věřitelů podle stávající úpravy by mělo zůstat zachováno. Zvláštní postavení mezi věřiteli budou mít i nadále (z hlediska doby nebo pořadí uspokojení, případně zdrojů z nichž mohou být jejich pohledávky uspokojeny) zajištění věřitelé, věřitelé podstaty, věřitelé z pracovních nároků a přednostní věřitelé. Tyto věřitele zákon vymeze taxativním výčtem již v této hlavě, jelikož půjde o kategorie společné všem způsobům řešení úpadku. Také budoucí úprava si klade za cíl udržet počet přednostních tříd věřitelů (v souladu s mezinárodními trendy v oblasti úpadkového práva) na minimální úrovni.

Mezinárodní závazky České republiky (srov. čl. 11 Úmluvy o ochraně mzdy, publikované pod č. [411/1991](#) Sb., jakož i článek 11 Úmluvy Mezinárodní organizace práce o odškodnění pracovních úrazů (č. 17), publikované pod č. [437/1990](#) Sb.) i nadále předurčují jako (minimálně) přednostní věřitele dlužníka osoby uplatňující své pracovní nároky, v rozsahu, ve kterém nebudou mít (ve významu, jež tomuto termínu přisuzuje § 31 odst. 3 dosavadního zákona) stejné postavení jako zajištění věřitelé a věřitelé podstaty.

Absolutní prioritu při uspokojení svých pohledávek budou mít ti věřitelé podstaty, jejichž pohledávky za podstatou vznikly tím, že po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku reorganizací poskytli prostředky k realizaci přijatého plánu, a to jen ohledně takových pohledávek.

Předpokládá se rovněž, že kategorie zajištěných (oddělených) věřitelů nedozná oproti stávající úpravě změn, takže mezi tyto budou i nadále patřit věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva nebo postoupením pohledávky. Ačkoliv v návaznosti na zvolený způsob řešení úpadku bude možné zajištění těchto věřitelů případně přeorganizovat, v nové úpravě se počítá s tím, že při všech způsobech řešení úpadku nebude procentuálně krácena možnost jejich uspokojení ze zajištění. Jako samostatná třída věřitelů budou výslovně pojmenováni věřitelé z podřízených dluhopisů (v intencích zákona č. [530/1990](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Zvažuje se rovněž možnost, že v nové úpravě za pohledávkami ostatních věřitelů (před věřiteli z podřízených dluhopisů) zaujmou místo pohledávky Fondu pojištění vkladů a jemu podobných fondů, které plní sanační úlohu.

Za pohledávkami ostatních věřitelů budou umístěny pohledávky dlužnických společníků (např.

akcionářů) mající svůj původ v jejich účasti ve společnosti.

2.2.3. Ostatní účastníci řízení

Postavení ostatních účastníků řízení bude v zásadě převzato z dosavadní úpravy. Jde především o správce podniku, jemuž zákon o konkursu a vyrovnání v dnešní podobě přiznává (ve vazbě na úpravu institutu výkonu rozhodnutí prodejem podniku v občanském soudním řádu) legitimaci k podání návrhu na zahájení řízení, ačkoli není ani dlužníkem ani věřitelem. Dále zůstane ve stejném rozsahu jako dnes zachováno právo účasti státního zastupitelství na řízení.

2.2.4. Zastoupení účastníků řízení a jednání za právnickou osobu

Úprava zastoupení účastníků (včetně možnosti ustavit právnické osobě opatrovníka) a jednání za právnickou osobu bude převzata z občanského soudního řádu (zůstane tedy v podobě, ve které je na poměry insolvenčního řízení přiměřeně aplikována již dnes). Výslovně bude upravena možnost odborové organizace zastupovat při uplatňování pracovních nároků v insolvenčním řízení věřitele, který je jejím členem.

2.3. Správce podstaty

2.3.1. Postavení správce podstaty bude i v budoucí úpravě charakterizováno tak, že jde o zvláštní nepodjatý procesní subjekt podléhající dohlédací činnosti soudu a věřitelského orgánu (věřitelský orgán však správce bude kontrolovat pouze v hospodářské oblasti, když dohled nad řešením právních otázek zůstane v rukou úpádkového soudu). Správce podstaty bude provádět úkoly uložené mu zákonem nebo soudem anebo nutné ke správě podstaty, a to podle zvoleného způsobu řešení úpadku. Porušení povinnosti postupovat s odbornou péčí bude u správce podstaty i v budoucí úpravě zakládat odpovědnost za způsobenou škodu. V zájmu ochrany podstaty před škodou způsobenou činností správce bude nadále platit požadavek povinného pojištění správce. V této souvislosti nový zákon výslovně určí, zda, případně za jakých podmínek má být pojištění správce hrazeno jako náklad spojený s udržováním a správou podstaty.

2.3.2. Orgány veřejné správy a další v zákoně stanovené osoby budou povinny poskytovat správci potřebnou součinnost. Správce bude povinen zachovávat zvláštními zákony stanovenou mlčenlivost.

2.3.3. V nové úpravě bude nezbytné přehodnotit postavení správců podstat tak, aby byl zajištěn systém jejich vzdělávání způsobem, který již v době ustavení příslušné osoby ze seznamu správců bude zaručovat její odbornou kvalifikaci.

Alternativa I: Bude ponecháno na správcích samotných, jak získají zkušenosti nezbytné pro výkon funkce, přičemž nebude platit - jako dosud - ani zásada, že mohou být vybíráni jen ze seznamů správců (bylo by tedy možné ustavit kteroukoli osobu, jež s ustavením souhlasí),

Alternativa II: Vzdělávání správců bude zajištěno příslušnou profesní komorou a tito budou ustavováni ze seznamů správců, vedených krajskými soudy.

System, kdy vzdělávání správců bylo ponecháno na nich samotných je přitom všeobecně odmítán jako ten, který se v praxi neosvědčil.

Výhodou komorového systému je, že (při zachování výrazných kontrolních pravomocí státu) nebude zatěžovat státní správu.

Má-li být profesionalizace správců zajištěna prostřednictvím komory, pak nutně půjde o komoru s povinným členstvím, které bude předpokladem pro zápis do seznamu správců. V této souvislosti bude zvaženo, zda soubor pravidel vymezujících kvalifikační předpoklady správce, včetně určení profilu správce z hlediska minimálních požadavků kladených na vzdělání a praxi uchazečů o zařazení do seznamu správců, způsob jejich dalšího vzdělávání, podmínky zápisu do příslušného seznamu, případně další otázky související s možným komorovým systémem, by neměl být upraven v samostatném zákoně.

I v budoucí úpravě by měla být zachována možnost ustavit do funkce správce podstaty právnickou osobu (jednající prostřednictvím fyzických osob s příslušnými kvalifikačními předpoklady), s tím, že při odpovídajícím pojištění správce nemusí jít jen o veřejné obchodní společnosti (jako je tomu

dosud), nýbrž i o kapitálové společnosti.

2.3.4. Správce bude ustaven soudem zpravidla vždy již na počátku insolvenčního řízení (jako předběžný správce), s možností soudu odstupňovat jeho pravomoci (v zásadě podle toho, jak široké pravomoci ohledně nakládání s majetkem podstaty zůstanou zachovány dlužníku). Vedle správce podstaty bude moci soud i za nové úpravy ustavit zvláštního správce pro určitý obor správy nebo zástupce správce pro případ, že by správce ze závažných důvodů nemohl svou funkci po přechodnou dobu vykonávat. Nově bude možné ustavit též odděleného správce pro procesní úkony, z nichž je správce vyloučen.

Představa, že správce se ustavením do funkce vždy ujme nakládání s dlužníkovým majetkem, musí být v nové úpravě opuštěna již proto, že správce bude zpravidla ustavován do funkce dříve, než bude rozhodnuto o způsobu řešení dlužníkového úpadku.

2.3.5. Alternativa I: V případech, kdy bude zapotřebí, aby soud rozhodl o tom, zda (a případně s jakými kompetencemi) bude ustaven správce, nebude insolvenční soudce rozhodovat o tom, že ustavuje správcem konkrétní osobu (rozhodne toliko obecně, že se pro řízení ustavuje správce). Konkrétní osobu poté jmenuje ze seznamu správců (a bez možnosti jakéhokoli přezkumu či opravného prostředku) jiný subjekt (lze uvažovat o tom, že půjde např. o agendu svěřenou předsedovi krajského soudu, který daný seznam vede).

Tím bude zajištěna větší transparentnost systému a posílí se důvěra v nestrannost insolvenčního soudce při řešení sporů mezi věřiteli a správcem.

Alternativa II: O osobě konkrétního správce bude i nadále rozhodovat insolvenční soudce.

V obou alternativách budou mít věřitelé poslední slovo při výběru správce potud, že jim bude dána možnost na první schůzi věřitelů, která následuje po ustavení správce podstaty, zvolit místo dosud ustaveného správce jinou osobu.

Také věřitelé však budou (prosadí-li se alternativa II, popsaná v bodě 2.3.3., § 2, zvláštní části záměru) při výběru správce limitováni seznamem správců (kteří jsou povinně členy komory); jinak by komorový systém ztratil smysl.

Jako pojistku pro výjimečné situace lze zakotvit pravidlo, podle něž by úpadkový soud mohl v případě okolností zvláštního zřetele hodných (daných např. povahou úpadku) schválit věřitelům i výběr správce mimo seznam. V případě insolvenčního řízení týkajícího se finančních institucí se zvláštním režimem bude zvažována možnost ustavit správce k návrhu, se souhlasem nebo po vyjádření orgánu dohledu (dozoru).

2.3.6. Soudce pak bude mít v insolvenčním řízení (jako dosud) možnost svým rozhodnutím zprostit správce výkonu funkce. Usnesou-li se věřitelé na návrhu, aby dosavadní správce byl zproštěn výkonu funkce, bude soud moci výměnu správce zamítnout jen ze zákonem stanovených důvodů.

2.3.7. Správce bude mít nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, přičemž tyto jeho nároky budou hrazeny zásadně z majetkové podstaty, případně ze složené zálohy na náklady insolvenčního řízení. Náklady na činnost třetích osob, kterým byla zadána činnost příslušející správci, bude možné hradit z majetkové podstaty jen odsouhlasí-li to soud a věřitelský výbor (tak, aby se předešlo nežádoucím výdajům v uvedeném směru).

Podrobnosti o seznamech správců a o odměně správců stanoví prováděcí předpis, v němž budou specifikovány i typové činnosti, jež zásadně pokrývá odměna správce podstaty. Přitom bude (ve spojení s úpravou týkající se nákladů na činnost třetích osob, kterým byla zadána činnost příslušející správci) především činěn rozdíl mezi činnostmi, kterou je správce podstaty povinen vykonat osobně a činnostmi, kterou je pouze povinen zajistit.

2.4. Věřitelské orgány

2.4.1. Struktura věřitelských orgánů bude převzata z dosavadní úpravy, tak, že jimi i nadále budou schůze věřitelů a věřitelský výbor, případně zástupce věřitelů. Zachována zásadně zůstane i dosavadní působnost věřitelského výboru.

Věřitelský výbor (zástupce věřitelů) bude volit schůze věřitelů, s tím, že do doby než se sejde schůze věřitelů, může plnit roli věřitelského orgánu věřitelský výbor ustavený z řad konkursních věřitelů

rozhodnutím insolvenčního soudu.

Povinnost ustavit věřitelský výbor bude dána, půjde-li o úpadek dlužníka s více než padesáti věřiteli; při menším počtu věřitelů postačí zvolit (ustavit) zástupce věřitelů.

2.4.2. Bude definován typový okruh osob, které nemohou být zvoleny (ustaveny) za členy věřitelského výboru a fyzických osob, které nemohou reprezentovat členy věřitelského výboru (půjde např. o osoby, které jsou k dlužníku v postavení ovládající nebo ovládané osoby nebo v postavení společníků dlužníka, jakož i o věřitele, kteří mají nebo v době rozhodné pro vznik úpadku měli postavení statutárních orgánů dlužníka nebo postavení vyjmenovaných vedoucích zaměstnanců dlužníka, jejichž pracovní poměr byl založen jmenováním).

Zvážena bude rovněž možnost vyloučit z členství ve věřitelském výboru věřitele, kteří mají zajištěno stoprocentní uspokojení své pohledávky z oddělených zdrojů (typicky zajištěné věřitele, jejichž pohledávka bude zcela uspokojena z majetku, který pohledávku zajišťuje), a u nichž lze z tohoto důvodu předpokládat malý zájem na prosazování jiných způsobů řešení dlužníkového úpadku než je jeho likvidační typ (konkurs).

2.4.3. Při ustavení a volbě věřitelského výboru lze ohledně složení výboru prosazovat (po vzoru zahraničních zkušeností) jednu z následujících alternativ:

Alternativa I: Věřitelský výbor musí být sestaven z osob zastupujících všechny skupiny věřitelů.

Alternativa II: Upravit způsob výběru členů věřitelského výboru tak, že se prosadí věřitelé s největšími pohledávkami, bez zřetele k tomu, že všechny třídy nebudou zastoupeny a že takto budou výrazně zastoupeni třeba jen nepřednostní věřitelé (s velkými pohledávkami).

V případě obou alternativ budou kategoricky formulované požadavky na složení výboru platit jen pro věřitelský výbor, k jehož ustavení bude povolán soud, s tím, že při volbě výboru schůzi věřitelů by pravidlo týkající se složení výboru mělo jen doporučující charakter (konečné rozhodnutí by bylo ponecháno na věřitelích samotných).

Konečné rozhodnutí o tom, zda zůstane zachován věřitelský výbor ve složení ustaveném soudem nebo zda proběhne volba nového výboru, bude na první schůzi věřitelů.

3. Ustanovení o řízení

3.1. I v budoucí úpravě úpadkového práva by měl být zachován princip přiměřené aplikace občanského soudního řádu (nestanoví-li úpadkový zákon jinak), avšak s tím, že mnohem podrobněji než dosud budou upraveny jednotlivé procesní postupy, aby se možnost (a povinnost) přiměřeně aplikovat občanský soudní řád významně zúžila. Oproti dosavadnímu stavu bude nová úprava provedena způsobem omezujícím nutnost přiměřeně aplikovat občanský soudní řád na minimum. Bude-li však úpadkový zákon na příslušná ustanovení občanského soudního řádu odkazovat, použijí se přímo (nikoli jen přiměřeně).

Alternativa k tomuto řešení, totiž vypracování uceleného souboru procesních pravidel jen pro účely insolvenčního řízení, se současným zrušením dosavadních vazeb na občanský soudní řád, by zbytečně zbavovala úpadkové právo možnosti využít v případě nezbytnosti ustálené praxe soudů z oblasti občanského soudního řízení a vedla by k duplicitní úpravě procesních pravidel i tam, kde o způsobu uplatnění občanského soudního řádu v insolvenčním řízení doposud nebylo žádných pochybností.

Vedle zvláštních procesních pravidel, jež budou převzata z dosavadní úpravy (jde zejména o úpravu doručování, předvolávání a vyzumívání prostřednictvím úřední desky procesního soudu a zveřejněním v Obchodním věstníku a dále o institut "přistoupení k řízení", jemuž nebrání překážka věci zahájené, o nepřijatelnosti přerušování řízení, prominutí zmeškání lhůty a žaloby na obnovu, o možnost nařídít předběžné opatření i bez návrhu) se předpokládá, že úpadkový zákon bude výslovně (a tedy bez potřeby přiměřené aplikace občanského soudního řádu) řešit především otázky:

- překážek dalšího postupu řízení (např. překážka věci zahájené, překážka věci rozsouzené),
- obsahových náležitostí návrhu na zahájení řízení,
- dispozitivních úkonů účastníků,
- procesního nástupnictví, včetně možné záměny účastníků řízení,
- dokazování (osvědčení) rozhodných skutečností.

V novém zákoně bude rovněž upravena možnost soudu v případech odůvodněných stavem podstaty, způsobem řešení úpadku a počtem věřitelů rozhodnout o tom, že taxativně vypočtené administrativní úkony, jež jsou doposud pojímány jako náklady státu při výkonu soudnictví (např. náklady na doručování soudních písemností, pronájem místnosti, v níž má proběhnout přezkumné jednání nebo schůze věřitelů apod.) budou za podmínek stanovených v rozhodnutí hrazeny z podstaty. Přitom možnost soudu tak učinit bude omezena tím, aby přijaté řešení nevedlo k vyčerpání podstaty na úkor věřitelů či dlužníka; uplatní se proto především tam, kde pokračuje výdělečné provozování podniku dlužníka.

3.2. Insolvenční řízení bude možné zahájit pouze na návrh, který bude (oproti dosavadnímu stavu) společný pro všechny způsoby řešení dlužníkovy úpadku, s tím, že dále bude úkolem soudu postupovat v řízení z úřední povinnosti, s výjimkou případů, kdy zákon bude návrh jako předpoklad dalšího postupu v řízení výslovně vyžadovat.

3.3. Při zjištění nebo osvědčení skutkového stavu bude soud povinen jít i nad rámec důkazních návrhů účastníků.

3.4. Jako hlavní princip vlastní všem druhům insolvenčního řízení a základní interpretační pravidlo bude v novém zákoně zakotvena zásada rovných možností pro věřitele. Odchýlit se od ní bude možné jen na základě výslovného ustanovení zákona.

3.5. I v novém zákoně bude platit pravidlo, podle kterého jednání v insolvenčním řízení nařizuje soud jen tehdy, požaduje-li to zákon anebo jestliže to soud považuje za nutné. Předpokládá se však, že oproti dosavadní úpravě se prosadí dvě zásadní změny:

a/ o věřitelských návrzích na zahájení řízení, k nimž se dlužník nepřipojí, nebo s nimiž nebude souhlasit, rozhodne soud zásadně po slyšení dlužníka, tedy zásadně po jednání,

b/ požadavek, aby proběhlo přezkumné jednání, nebude platit bezvýjimečně. Pro případ, že se přezkumné jednání neuskuteční, bude upraven jiný způsob přezkoumání pohledávek, včetně možnosti jejich popření.

Tyto změny odrážejí v novém zákoně obecně sledovanou tendenci zakotvit procesní pravidla umožňující, aby insolvenční řízení mohlo zásadně proběhnout i bez povinnosti soudu soustředit v určitém časovém okamžiku všechny zúčastněné subjekty na jediné místo (schůze věřitelů, přezkumné jednání). Tím se má předejít formálním procesním úkonům soudu bez skutečného obsahového významu.

V taxativně vymezených případech (odůvodněných povahou sporné otázky, jež má být při jednání řešena, případně poměry toho kterého účastníka) se rovněž prosadí pravidlo, podle kterého k jednání soud nebude muset předvolat všechny účastníky řízení.

3.6. Soud bude v insolvenčním řízení rozhodovat usnesením; proti usnesením vydaným v rámci dohlédací činnosti soudu, nebude odvolání (až na zákonem výslovně formulované výjimky) přípustné. V nové úpravě budou demonstrativně vypočteny některé druhy usnesení vydaných v rámci dohlédací činnosti soudu (taxativní výčet by vyvolal riziko, že některé z usnesení tohoto typu bude opomenuto), tak, aby byly minimalizovány výkladové problémy v otázce, zda to které usnesení lze napadnout opravným prostředkem či nikoli. Současně se tím vytvoří prostor pro lepší zapojení vyšších soudních úředníků, kteří budou mít též pravomoc vydávat usnesení v rámci dohlédací činnosti soudu.

Proti jiným usnesením se zásadně (s výjimkami určenými zákonem) budou moci odvolat účastníci, případně další subjekty, jichž se tato usnesení týkají (srov. i bod 2.2., § 2, zvláštní části záměru).

S požadavkem přesnějšího vymezení usnesení vydaných v rámci dohlédací činnosti soudu souvisí i zamýšlené (příkladem) pojmenování činností a úkonů, které soud při dohlédací činnosti vykonává.

Současně bude stanoveno, ke kterým z nich nejsou oprávněni vyšší soudní úředníci, případně tajemníci soudce.

3.7. V této hlavě budou rovněž již zakotvena některá procesní pravidla, která umožní činit rozdíly v procesních postupech podle povahy dlužníka. Předpokládá se, že podrobnější odchylky budou upraveny v hlavě "Zvláštní ustanovení", nicméně základní rozlišení některých postupů bude nezbytné ve vazbě na některé další v této hlavě upravené instituty (například co do náležitostí návrhu na zahájení řízení) uskutečnit již zde. Výchozí členění by mělo být provedeno podle toho, zda dlužník je

právníckou nebo fyzickou osobou a je-li fyzickou osobou, pak dále podle toho, zda jde o fyzickou osobu - podnikatele.

3.8. Oproti stávající úpravě v občanském soudním řízení (srov. § 44 o. s. ř.) by se (při zachování požadavku ochrany utajovaných skutečností a při respektování některých dalších zákonem výslovně vyjádřených výjimek) v úpadkovém zákoně měl prosadit princip veřejného přístupu k informacím obsaženým ve spisech, v nichž se řeší dlužníkův úpadek.

V tomto rámci bude zákon počítat i s centrálním elektronickým veřejným seznamem, obsahujícím informace o úpadkových řízeních. Mělo by však jít nejen o zdroj selektovaných informací o insolvenčním řízení (tak, jak je možno nalézt jeho podobu již dnes na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti), nýbrž o skutečné zobrazení obsahu všech informací nacházejících se v příslušném spise. Ve shodě s tím, že občanský soudní řád (který je potud přiměřeně aplikovatelný i pro insolvenční řízení) již dnes předjímá možnost komunikace účastníků se soudy prostřednictvím elektronických médií, počítá se s tím, že takto vytvořený seznam bude možné využít též jako prostředek komunikace s masou věřitelů a osob zúčastněných na řízení.

Při využití zahraničních zkušeností (významným zdrojem poznání v uvedeném směru může být zejména americký model) lze takto vytvořený elektronický systém využít i k podávání návrhů na zahájení řízení (s tím, že vyplnění kvalitně zpracovaného elektronického formuláře návrhu by mohlo vést ke kultivaci návrhů na zahájení řízení, jejichž úroveň je velmi nevyrovnaná). Počítá se i s tím, že takto pojatý informační systém v budoucnu převezme roli, kterou v současnosti plní z hlediska možnosti oslovit dotčené subjekty poněkud zastaralá koncepce uveřejňování příslušných rozhodnutí a informací na úřední desce soudu a v Obchodním věstníku. Výhodou tohoto systému je i rychlé zprostředkování informací rozhodných pro další postup insolvenčního řízení všem zainteresovaným osobám.

Předpokládá se, že správu elektronického systému by převzala příslušná profesní komora správců (prosadí-li se alternativa II, popsaná v bodě 2.3.3., § 2, zvláštní části záměru).

3.9. Spory vyvolané insolvenčním řízením (tzv. incidenční spory, mezi něž patří především spor o vyloučení věci z majetku podstaty a spory o pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek) budou v nové úpravě rozhodovány zásadně v rámci insolvenčního řízení (nikoli jako samostatné spory řešené u úpadkového soudu), takže k jejich řešení bude povolán přímo soudce, který vede insolvenční řízení. Bezvýjimečně by se uvedené pravidlo mělo prosadit tam, kde o pravosti, výši nebo pořadí pohledávky bude soud moci rozhodnout bez provádění důkazů (srov. obdobně pro výkon rozhodnutí např. ustanovení § 337e o. s. ř.). Procesní spojení incidenčních sporů v insolvenčním řízení sleduje koncentraci řízení. Procesní soud, který je již obeznámen s celkovou problematikou a jejími souvislostmi, má totiž i výhodnější možnost incidenční spor rozhodnout.

Tím by se měla zkrátit i celková doba insolvenčního řízení, a to jednak proto, že

a/ odpadnou problémy s tím, že ukončení insolvenčního řízení je závislé na mnohdy zdlouhavém řešení incidenčních sporů probíhajících mimo jeho vlastní rámec,

b/ řešení incidenčních sporů bude bezprostředně navazovat na základní (insolvenční) řízení,

c/ organizace projednání incidenčních sporů (včetně možnosti jejich spojení) bude v rukou jednoho soudu a jednoho soudce.

Tato změna (oproti dosavadní úpravě) je podmíněna tím, že se současně prosadí požadavek (formulovaný jako alternativa I, v bodě 2.3.5., § 2, zvláštní části záměru), aby o ustavení konkrétního správce podstaty nerozhodoval právě insolvenční soudce. V tzv. incidenčních sporech je totiž jejich pravidelným účastníkem (stojícím proti věřiteli, případně proti třetím osobám) správce podstaty, takže lze očekávat, že bez uvedeného kroku se institucionálně výrazněji v praxi prosadí pochybnosti o nepodjatosti úpadkového soudce, který správce ustavil do funkce. To by ovšem bylo v rozporu s tím, že ústřední ideou nové úpravy je posílení transparentnosti systému úpadkového práva, včetně posílení důvěry veřejnosti v nestranné soudní rozhodování.

4. Rozhodnutí o úpadku

V této hlavě budou upraveny účinky spojené s vlastním podáním návrhu na zahájení řízení, další rozhodnutí soudu, která budou předcházet rozhodnutí o úpadku dlužníka, případně též o způsobu

jeho řešení, jakož i postupy spojené s vlastním rozhodnutím soudu o úpadku.

4.1. Účinky spojené s podáním dlužnického návrhu

4.1.1. V případě návrhu podaného dlužníkem bude předpoklad pro rozhodnutí soudu o jeho úpadku splněn, bude-li dlužníkův úpadek (dlužníkův hrozící úpadek) vyplývat z návrhu a z listin, jež bude povinen (jako dosud) k návrhu připojit. Půjde jednak o seznam dlužníkova majetku a závazků, jednak o seznam jeho dlužníků a věřitelů a v případě návrhu podaného pro hrozící úpadek též o listiny, které tuto hrozbu osvědčují (např. o kopii žaloby podané proti dlužníku). Ve spojení s možným způsobem rozhodnutí soudu o návrhu se předpokládá, že v něm dlužník uvede i způsob řešení úpadku, který navrhuje, anebo si návrh na toto řešení vyhradí pro pozdější fázi řízení (s tím, že bude určen nejzazší okamžik, kdy by měl dlužník soudu zprostředkovat svou představu řešení úpadku).

4.1.2. Oproti dosavadní úpravě se účinky spojené s podáním dlužnického návrhu podstatně rozšíří o některé z těch, jež byly dosud spojovány s prohlášením konkursu na majetek dlužníka. Půjde především o omezení oprávnění dlužníka nakládat s majetkovou podstatou, s výjimkou úkonů nutných k provozování podniku, k odvrácení hrozící škody, k zajištění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí nebo složení zálohy na náklady konkursu. Úkony tomu se přičítají budou považovány za neúčinné. Dále dlužník nebude moci po podání návrhu bez souhlasu správce podstaty (a do doby než bude správce ustaven, bez souhlasu procesního soudu) odmítnout přijetí daru nebo odmítnout dědictví. Dnem podání návrhu se přeruší řízení o nárocích týkajících se majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, nebude možné provést výkon rozhodnutí (exekuci) postihující majetek podstaty, nebude možné nabýt právo na oddělené uspokojení k majetku podstaty ani tento majetek zatěžovat věcnými břemeny, apod. Podání návrhu však nepovede k okamžité splatnosti pohledávek dlužníka za jeho dlužníky.

Předejít přílišným tvrdostem spojeným s bezvýjimečnou aplikací účinků dlužnického návrhu bude moci dlužník tím, že o vyloučení některého z těchto účinků byť i pro jednotlivý případ požádá soud; rozhodnutí soudu v uvedeném směru bude mít však účinky jen do budoucna (jeho prostřednictvím nebude možné zhojit úkony, které byly pro rozpor s účinky podání návrhu absolutně neplatné). Soud bude mít naopak možnost kdykoli v době od podání návrhu do rozhodnutí o úpadku zpřísnit svým rozhodnutím účinky plynoucí pro dlužníka již z podání návrhu, má-li tím být zabráněno změně na stavu majetku dlužníka v neprospěch jeho věřitelů, zejména bude moci uložit dlužníkovi všeobecný zákaz nakládání s majetkem podstaty nebo podmínit účinnost všech právních úkonů dlužníka týkajících se majetku podstaty souhlasem předběžného správce podstaty.

4.1.3. Podání dlužnického návrhu se vyvěsí na úřední desce procesního soudu a oznámí se v Obchodním věstníku a zveřejní se v elektronickém seznamu.

4.1.4. Soud dále ustanoví správce majetkové podstaty dlužníka (srov. bod 2.3.4. § 2 zvláštní části záměru).

4.1.5. Výzva, aby věřitelé přihlásili v zákonem určené (propadné) lhůtě své pohledávky, jim bude soudem adresována zpravidla již při realizaci postupu dle bodu 4.1.3.; soud však bude mít možnost (při současném zprostředkování informace o důvodech takového postupu dlužníkovým věřitelům) odložit výzvu do doby, než si (typově prostřednictvím předběžného správce) vytvoří obraz o majetku dlužníka. Lze totiž očekávat, že budou-li u dlužnického návrhu již v souvislosti s výzvou věřitelů k přihlášení pohledávek zprostředkovány věřitelům základní informace o majetkové podstatě a závazcích dlužníka, budou moci zvážit účelnost přihlášení pohledávky, zejména půjde-li o bagatelní pohledávku uspokojitelnou podle údajů o dlužníkovi majetku a jeho závazcích jen zlomkem své hodnoty. Tím ovšem nebude vyloučeno, aby věřitelé účinně přihlásili své pohledávky za dlužníkem již v době od podání návrhu do uveřejnění výzvy.

4.2. Účinky spojené s podáním věřitelského návrhu

V případě podání věřitelského návrhu bude muset být pro účely rozhodnutí soudu o úpadku osvědčeno, že navrhuující věřitel má vůči dlužníku splatnou pohledávku a že dlužník je v úpadku. Ve spojení s možným způsobem rozhodnutí soudu o návrhu se předpokládá, že v něm věřitel uvede i

způsob řešení úpadku, který navrhuje, anebo si návrh na toto řešení vyhradí pro pozdější fázi řízení. Některá z omezení dlužníka, týkající se zejména právních úkonů směřujících ke změně na stavu majetku dlužníka v neprospěch jeho věřitelů, pak vstoupí v účinnost již dnem doručení stejnopisu věřitelského návrhu dlužníku. Soud bude rovněž mít možnost uložit dlužníku, aby v určené lhůtě sestavil a jemu odevzdal seznam svého majetku a závazků a seznam svých dlužníků a věřitelů. Nepřiměřenou tvrdost spojenou s bezvýjimečnou aplikací účinků doručení věřitelského návrhu dlužníku bude moci zmírnit soud (k návrhu dlužníka nebo i jeho věřitelů) svým rozhodnutím, které bude mít opět účinky jen do budoucna (jeho prostřednictvím nebude možné zhojit úkony, které byly pro rozpor s účinky doručení návrhu absolutně neplatné). Příslušné účinky bude jinak u věřitelského návrhu mít až rozhodnutí soudu o úpadku, jež se rovněž vyvěsí na úřední desce procesního soudu a oznámí se v Obchodním věstníku (případně se zveřejní v elektronickém seznamu) s výzvou, aby věřitelé přihlásili v zákonem určené (propadné) lhůtě své pohledávky. Tím ovšem nebude vyloučeno, aby věřitelé účinně přihlásili své pohledávky za dlužníkem již v době od podání věřitelského návrhu do rozhodnutí soudu o něm.

4.3. Záloha na náklady insolvenčního řízení a zřejmý nedostatek majetku dlužníka

Alternativa I: V novém zákoně nebude v podobě známé z dnešní úpravy obsažena možnost soudu zamítnout návrhu na prohlášení konkursu pro zřejmý nedostatek majetku dlužníka, i když nebude (v případě dlužnického návrhu) uhrazena ani záloha na náklady insolvenčního řízení.

Soud by i v takovém případě (při splnění ostatních předpokladů) prohlásil (osvědčil) úpadek (srov. níže bod 4.7.), přičemž po nezbytném šetření o dlužníkově majetku, provedeném správcem podstaty, by v případě negativního výsledku přistoupil ke zrušení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku. Právní úprava by však musela vyřešit otázku náhradního zdroje (namísto zálohy nebo majetku podstaty) ke krytí nákladů a odměny správce vzniklých v souvislosti s provedeným šetřením.

Alternativa II: Pro případ, že je zřejmé, že dlužníkův majetek nebude postačovat ke krytí nákladů insolvenčního řízení, zůstane zachována možnost zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku. Ve spojení s výše formulovanými změnami se však předpokládá, že tento postup bude redukován na minimum (tak, aby se předešlo podvodnému úpadku) tím, že:

a/ U věřitelského návrhu, kde se předpokládá, že ani věřitel, který návrh podal, ani soud nebudou mít na počátku řízení dostatek informací o dlužníkově majetku, bude věřitel, který nedoloží, že dlužník majetek dostačující ke krytí nákladů insolvenčního řízení má, povinen složit přiměřenou zálohu na tyto náklady (její výše bude konkretizována v paragrafovém znění zákona). Skutečnost, že záloha za těchto podmínek nebude uhrazena, povede k zastavení řízení.

b/ U dlužnického návrhu nebude mít okolnost, že dlužník nedoloží existenci majetku dostačujícího ke krytí nákladů insolvenčního řízení a neuhradí ani zálohu na tyto náklady, za následek zastavení řízení, nýbrž zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku. Tomu však bude povinně předcházet výzva, kterou soud osloví dlužníkovy věřitele se žádostí o sdělení informací o dlužníkově majetku.

Dále se zvažuje i možnost prověřit stav dlužníkovy majetku (za účelem zjištění, zda může pokrýt alespoň náklady insolvenčního řízení) prostřednictvím předběžného správce, s tím, že za úhradu takto vzniklých nákladů předběžného správce by vedle dlužníka tomu, kdo tyto náklady ponese, případně přímo správci spoluodpovídaly (na principu presumpce zavinění) také osoby, jež měly jménem dlužníka návrh včas (v době, kdy zde potřebný majetek byl) podat.

Soud však návrh (ať již dlužnický nebo věřitelský) nebude moci zamítnout pro nedostatek majetku, bude-li složena záloha na náklady insolvenčního řízení, a to bez zřetele k tomu, kdo tuto zálohu uhradil.

Předpokládá se rovněž, že záloha bude tomu, kdo ji uhradil, vrácena za stejných podmínek jako dosud. Nad rámec dosavadní úpravy se však zvažuje možnost, že v rozsahu, ve kterém záloha uhrazená navrhujícím věřitelem nebyla spotřebována na náklady insolvenčního řízení, může soud její zbytek započít na úhradu škody, kterou dlužníku tento věřitel způsobil podáním šikanózního návrhu (srov. bod 1.6. § 2 zvláštní části záměru).

4.4. Ochranná lhůta

Dlužník bude mít možnost soudu v zákonem určené lhůtě navrhnout, aby mu byla poskytnuta ochranná lhůta v trvání nejdéle tři měsíců, během níž nesmí být rozhodnuto o úpadku. Důvodem pro poskytnutí ochranné lhůty bude možnost řešit úpadek jinak než konkursem, tato možnost bude muset být v návrhu na ochrannou lhůtu osvědčena, přičemž se předpokládá, že požadavky nového zákona co do použitelnosti tohoto institutu určitým typem dlužníků budou mírnější než jeho dosavadní podoba. Požadavek přísně vymezených obsahových náležitostí návrhu na povolení ochranné lhůty však zůstane zachován.

4.5. Incidenční spory

S přihlédnutím k budoucí podobě účinků dlužnického návrhu, doručení věřitelského návrhu, případně k dalším rozhodnutím, jimiž v době do rozhodnutí o úpadku může být omezeno nakládání s majetkem podstaty a pokračování řízení, v nichž se o tento majetek vede spor, se v nové úpravě již v této fázi řízení předpokládá možnost zahájení incidenčních sporů, týkajících se rozsahu majetku podstaty (typicky půjde o spory o vyloučení majetku z podstaty).

4.6. Rozhodnutí o úpadku

4.6.1. O návrhu na zahájení insolvenčního řízení soud bude moci rozhodnout v zásadě stejnými způsoby, jako dosud. Bude tedy oprávněn:

a/ zastavit řízení pro neuhrazení zálohy na náklady insolvenčního řízení (srov. bod 4.3. výše), pro zpětvzetí návrhu nebo pro nedostatek některé z podmínek řízení, jež brání jeho pokračování (typicky pro nedostatek pravomoci, pro nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení nebo pro překážku věci rozsouzené),

b/ odmítnout návrh pro vady, jež nebyly přes výzvu soudu odstraněny a brání mu ve věcném projednání,

c/ zamítnout návrh proto, že není důvodný,

d/ zamítnout návrh pro nedostatek majetku dlužníka postačujícího alespoň ke krytí nákladů insolvenčního řízení (to jen za předpokladu, že se prosadí Alternativa II, popsaná v bodě 4.3. výše),

e/ návrhu vyhovět (tím, že prohlásí úpadek a případně určí způsob, jímž má být proveden).

4.6.2. Se zřetelem k universálnímu pojetí návrhu na zahájení insolvenčního řízení, k účinkům podání dlužnického návrhu a k zavedení nástrojů, jež mají posílit pozitivní motivaci dlužníka k řešení jeho majetkové krize, se v novém zákoně počítá s tím, že věcné vyhovující rozhodnutí soudu o návrhu (srov. písmeno e/ výše) bude mít podobu rozhodnutí, jímž se osvědčuje (prohlašuje) úpadek (hrozící úpadek) dlužníka, aniž by se soud současně vyslovil (musel vyslovit) ke způsobu řešení úpadku, jemuž je vyhrazeno další (samostatné) rozhodnutí soudu.

Výhodou takového řešení je, že jeho prostřednictvím se odděluje "spor o úpadek" (u dlužnického návrhu též spor o "hrozící úpadek") od "sporu o způsob řešení úpadku", když se jeví zjevně nežádoucím, aby úsilí a náklady vynaložené na "způsob řešení úpadku" posléze (v rámci opravného řízení) ztroskotaly na tom, že nebude osvědčen úpadek dlužníka jako předpoklad tohoto řešení.

4.6.3. Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro řešení úpadku dlužníka (tedy zda dlužník je v úpadku, případně, zda mu hrozí úpadek) lze u dlužnického návrhu přijmout (s přihlédnutím k tomu, jak má být uvedený předpoklad osvědčen) v relativně krátkém čase, stejně tak jako rozhodnutí o věřitelském návrhu, jemuž dlužník neodporoval, k němuž se připojil, nebo s nímž výslovně souhlasil. Jediný "spor o úpadek dlužníka" lze ve skutečnosti očekávat v případě věřitelského návrhu, se kterým dlužník nesouhlasí. I zde však lze časový úsek k rozhodnutí o příslušné otázce výrazně zkrátit tím, že součástí rozhodnutí nebude i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Současně lze v budoucí úpravě právě pro tento typ "sporu", v němž se předpokládá, že soud rozhodne po jednání (srov. bod 3.5. § 2 zvláštní části záměru) uplatnit princip koncentrace řízení.

4.6.4. Možnost soudu spojit rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o způsobu jeho řešení však nebude vyloučena, bude-li mít soud v době vydání rozhodnutí k dispozici již všechny potřebné informace o

majetkových poměrech dlužníka a stanovisko dlužníka a jeho věřitelů ke způsobu řešení úpadku. Pro účinnost rozhodnutí o prohlášení úpadku a stejně i pro účinnost rozhodnutí o způsobu řešení úpadku bude rozhodující jeho vyvěšení na úřední desce soudu; přitom se předpokládá, že v budoucí úpravě budou dořešeny některé sporné výkladové problémy týkající se vztahu mezi vyvěšením příslušných rozhodnutí a opatření soudu na úřední desce soudu a jejich zveřejněním v Obchodním věstníku, stejně jako bude řešena otázka účinků uveřejnění příslušné informace v centrálním elektronickém seznamu (srov. bod 3.8. § 2 zvláštní části záměru).

4.6.5. V souvislosti s rozhodnutím o prohlášení úpadku budou pojmenovány též jeho další účinky, v podobě, jež co do základního schématu v dosavadní úpravě odpovídá účinkům prohlášení konkursu (za předpokladu, že některé z těchto účinků nenastaly již dříve - typicky při podání dlužnického návrhu). Výslovně bude např. pojmenována oznamovací povinnost soudu ve vztahu k některým veřejným seznamům (jako je obchodní rejstřík, katastr nemovitostí apod.) a bude řešena i otázka, za jakých podmínek bude možné dlužníku - fyzické osobě a jeho rodině za trvání insolvenčního řízení poskytovat výživné z majetku podstaty.

4.6.6. Z dosavadní úpravy bude převzata koncepce týkající se dalšího postupu soudu a účastníků řízení v případě těch řízení, jež se v souvislosti s insolvenčním řízením přerušují, s tím, že v případech, kdy to bude účelné pro odklizení sporu o pravost výši nebo pořadí pohledávky, bude moci o tom, zda v řízení lze pokračovat, rozhodnout úpadkový soud. Výslovně se nový úpadkový zákon vymezí ve vztahu k otázce, zda se přerušuje i řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí. S přihlédnutím k tomu, že popření nevykonatelné pohledávky dlužníkem bude mít vliv pro dobu po skončení insolvenčního řízení (oproti neuhrazenému zbytku ostatních pohledávek, které dlužník výslovně nepopřel, nebude seznam přihlášených pohledávek pro takovou pohledávku exekucním titulem) předpokládá se, že v takovém případě bude věřitel mít možnost (obdobně, jako tomu je v německé právní úpravě) pokračovat v přerušovém řízení, případně vyvolat i za trvání insolvenčního řízení s dlužníkem spor o zjištění pohledávky.

4.7. Svolení schůze věřitelů a přezkoumání přihlášených pohledávek

4.7.1. Po uplynutí lhůty k přihláškám věřitelů svolá soud schůzi věřitelů, na níž bude zvolen věřitelský výbor (popřípadě zástupce věřitelů) nebo potvrzen věřitelský výbor (zástupce věřitelů) ustavený dříve soudem.

4.7.2. Na schůzi věřitelů bude navazovat přezkumné jednání, týkající se přihlášených pohledávek, s tím, že (ve shodě se záměrem formulovaným výše pod bodem 3.5., § 2, zvláštní části záměru) bude snahou nové úpravy vyloučit požadavek, aby pohledávky zařazené správcem na seznam mohly popřít jen věřitel, který se osobně zúčastní přezkumného jednání, stejně jako požadavek, aby bylo potřebné vždy uskutečnit přezkumné jednání.

4.7.3. Bez zřetele k ohlašované změně účastenství věřitelů v insolvenčním řízení by měl zůstat zachován princip přihlašování pohledávek v zákonem vymezené lhůtě, jejíž zmeškání bude mít za následek vyřazení věřitele z účasti na řízení, jakož i to, že nebude moci uspokojit svou pohledávku z dlužníkovy majetku v průběhu insolvenčního řízení. Odlišný režim bude platit pro pohledávky, které, ač jim nelze přiznat povahu pohledávek za podstatou nebo pracovních nároků (v dnešním významu), objektivně vznikly (mohly vzniknout) až po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek (např. pohledávka z titulu vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela).

Na druhé straně si nová úprava klade za cíl minimalizovat dopady přetrvávajících obsahových nedostatků přihlášky pohledávky (vedoucí k tomu, že přihláška není správcem zařazena na seznam přihlášených pohledávek) tam, kde je pohledávka věřitele kvalifikovaným způsobem podložena v účetnictví dlužníka, který ji nezpochybňuje, za současné podmínky, že ji lze identifikovat s přihlašovanou pohledávkou.

4.7.4. Z dosavadní úpravy bude převzata možnost dlužníka, věřitelů, i správce podstaty, popřít pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky (s tím, že popření dlužníka nebude mít vliv na zjištění pohledávky v insolvenčním řízení - srov. dále bod 4.6.6. výše). Přitom se předpokládá posílení principu koncentrace řízení ve sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky potud, že (oproti dosavadní úpravě nově) popírající věřitel nebo popírající správce podstaty bude moci v žalobě nebo

jako obranu proti žalobě uplatnit jen skutečnosti, pro které pohledávku popřel.

V novém zákoně pak bude vyloučeno, aby věřitel nebo správce podstaty mohl popřít pravost, výši nebo pořadí vykonatelné pohledávky, přiznané přihlašovatelovi pohledávky pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, jen pro jiné právní posouzení věci.

4.8. Ukončení insolvenčního řízení

Již v této hlavě budou obecně (na principech vycházející z dosavadní úpravy) vymezeny způsoby ukončení insolvenčního řízení, včetně obecné úpravy týkající se uspokojení věřitelů.

5. Majetková podstata

5.1. Majetkovou podstatou se v nové úpravě rozumí majetek, z něhož má být realizováno uspokojení dlužníkůvých věřitelů. Z obsahového hlediska jde o majetek, který byl ve stávající úpravě charakterizován jako konkursní podstata. Potřebu terminologického odlišení vyvolala skutečnost, že nová úprava počítá s návrhem na zahájení řízení společným pro všechny způsoby řešení úpadku, takže až do rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkového úpadku je nezbytné majetkovou podstatu, jejíž rozsah je zásadně stejný pro všechny způsoby řešení úpadku, definovat jako společný (jednotný) termín. Rozsah majetkové podstaty bude zjišťován již v první (společné) fázi insolvenčního řízení.

5.2. Po rozhodnutí o prohlášení úpadku a způsobu jeho řešení se majetková podstata bude lišit podle zvoleného způsobu řešení úpadku, přičemž základním rozdílem bude způsob a rozsah nakládání s podstatou; na tomto základě lze posléze rozlišovat majetkovou podstatu konkursní, reorganizační a vyrovnací.

5.3. Majetkovou podstatu bude tvořit dlužníkův majetek, který mu patřil v den podání dlužnického návrhu (u věřitelského návrhu půjde zásadně o den prohlášení úpadku) a majetek, který získal během insolvenčního řízení. Za podmínek stanovených zákonem bude za součást dlužníkovy majetkové podstaty pokládán i majetek jiných osob; půjde zejména o majetek nabytý na základě neúčinných právních úkonů dlužníka.

Alternativa I: Do majetkové podstaty bude (na stejném základě jako dosud) začleňován i majetek osob, které zajišťují dlužníkovy pohledávky (typicky jde např. o zástavní dlužníky).

Alternativa II: Dosavadní koncepce týkající se postavení osob zajišťujících svým majetkem pohledávky vůči dlužníku bude opuštěna, tento majetek nebude zařazován do majetkové podstaty a takto zajištění věřitelé budou mít možnost uspokojit z majetku těchto osob svou pohledávku i za trvání insolvenčního řízení. Při tomto přístupu bude současně nezbytné přijmout opatření proti zneužití navržené úpravy věřiteli, k němuž by mohlo dojít např. tím, že pohledávku za dlužníkem vůbec nepřihlásí a po uvedených osobách ji začnou vymáhat až po skončení insolvenčního řízení.

5.4. Převzata bude úprava, podle které do majetkové podstaty nepatří majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí (exekuce) s výjimkou majetku sloužícího k podnikání a další zákonem výslovně vyloučený majetek (např. účelové dotace a návratné výpomoci ze státního rozpočtu, zboží propuštěné celním úřadem k dočasnému použití apod.).

5.5. Základní změnou proti dnešní úpravě bude, že zjišťování majetkové podstaty započne již po zahájení insolvenčního řízení, tedy v jeho první, společné, fázi. Za základ pro zjištění majetkové podstaty bude sloužit především seznam majetku, předložený dlužníkem (osobami oprávněnými jednat jeho jménem). Na základě seznamu majetku a dalších zjištění sestaví správce soupis majetkové podstaty; další zjištění získá správce zejména z dlužníkovy prohlášení o majetku (srov. § 260a až 260h o. s. ř., nebo § 17b až 17c stávajícího zákona o konkursu a vyrovnání) a ze sdělení třetích osob.

5.6. Právní povaha soupisu majetku zůstane nezměněna; soupis v tomto pojetí je pro správce velmi účinným nástrojem řešení úpadku. Jde o to, aby správce zahrnul do soupisu vše, co by mohlo být součástí podstaty s tím, že dosáhnout vyloučení ze soupisu je věcí třetích osob. Soupis majetku bude listinou, která při konkursu opravňuje správce ke zpeněžení sepsaného majetku a při jiných

způsobech řešení úpadku i k jinému nakládání s ním. Předpokládá se, že správce bude soupis majetku průběžně doplňovat, a to i po prohlášení úpadku. Ustanovení o jednotlivých způsobech řešení úpadku pak budou určovat, ke kterému dni musí být soupis ukončen.

5.7. Možnost vyloučit určitý majetek ze soupisu bude mít kdykoli za trvání insolvenčního řízení (až do zpeněžení majetku) správce podstaty, uzná-li nárok třetí osoby na něj. Třetí osoby pak budou mít možnost vynutit vyloučení majetku ze soupisu jen prostřednictvím vylučovací (excindační) žaloby, podané v propadné lhůtě stanovené soudem. V případě, že sepsaný majetek musel být zpeněžen ještě před ukončením sporu o jeho vyloučení ze soupisu (např. proto, že šlo o rychle se kazící věci nebo sezónní zboží), budou mít třetí osoby možnost domáhat se na stejném základě vydání (vyplacení) výtěžku zpeněžení.

V novém zákoně bude výslovně uvedeno, že dlužník se bude moci domáhat uvedenou žalobou vyloučení majetku ze soupisu, jen byl-li takto sepsán majetek, který měl zůstat v jeho dispozici (proto, že šlo o majetek, jehož se /s výjimkou majetku sloužícího k podnikání/ nemůže týkat výkon rozhodnutí /exekuce/).

Zůstane rovněž zachován princip, podle kterého bude možné (při splnění dalších předpokladů, stanovených zákonem) vyloučit z majetkové podstaty i neprodejně věci a nedobytné pohledávky.

5.8. Součástí soupisu bude i ocenění sepsaného majetku, provedené zpravidla správcem podstaty; zákon připustí různé způsoby provedení tohoto ocenění, i možnost, aby od ocenění bylo upuštěno. Pokud cena nebude stanovena cenovým předpisem, vyjde se při ocenění z obvyklé ceny. Ocenění hodnot zahrnutých do podstaty bude tedy zákon řešit jednoznačně ve prospěch obvyklé prodejní ceny (nikoli ceny účetní). Ocenění má totiž jen orientační ráz; při zpeněžení je jen vodítkem a nebrání tedy "prodeji majetku pod cenou".

Pro případ, že součástí soupisu bude podnik, bude formulován požadavek, aby ze soupisu bylo zřejmé, které majetkové hodnoty k němu patří. Soupis by měl umožnit jak zpeněžení podniku nebo jiné nakládání s ním jako se souborem, tak i dispozici s jednotlivými majetkovými hodnotami, které jsou jeho součástí. Požadavek, aby podnik byl sepsán jako soubor i jako výčet hodnot do něj spadajících, je nezbytný proto, že teprve po prohlášení úpadku bude rozhodnuto o tom, jak bude s podnikem naloženo (podle následně přijatého způsobu řešení úpadku).

5.9. Osoba, která bude v rozhodné době oprávněna nakládat se sepsaným majetkem (typicky správce, ale v některých případech i dlužník sám), bude mít povinnost zajistit majetkovou podstatu před odcizením, znehodnocením nebo jinými újmami či škodami.

V této hlavě budou podrobněji a přesněji než dosud vymezeny povinnosti osoby oprávněné nakládat s majetkovou podstatou (především správce) ve vztahu k plnění daňových povinností dlužníkem a k vedení dlužníkovy účetnictví za trvání insolvenčního řízení.

6. Neplatná, neúčinná a odporovatelná jednání

6.1. Tato hlava se bude samostatně zabývat neplatnými, neúčinnými a odporovatelnými jednáními, která zkracují uspokojení věřitelů, a k nimž došlo v průběhu insolvenčního řízení, případně v časové souvislosti se zahájením řízení. Přitom nepůjde jen o jednání dlužníka, nýbrž i dalších osob, jestliže má vliv na rozsah majetkové podstaty (např. těch, jejichž majetek byl sepsán do podstaty, protože šlo o plnění z neúčinného právního úkonu apod.).

Zdokonalena bude především úprava neúčinnosti právních jednání, přičemž za základ bude vzat odpůrcí řád obsažený v zákoně č. 64/1931 Sb.

Nedostatečná je dosavadní úprava odporovatelnosti (§ 42a občanského zákoníku, § 16 stávajícího zákona o konkursu a vyrovnání), přičemž se předpokládá především prohloubení a propracování stávajících skutkových podstat. S přihlédnutím k povaze insolvenčního řízení, kde významným kritériem hodnocení právních úkonů je jejich ekonomická prospěšnost pro majetkovou podstatu, bude nový zákon preferovat institut neúčinnosti právních úkonů před jejich neplatností.

Při zpracování této hlavy zákona bude legislativní činnost nutno koordinovat s pracemi na rekonstrukci občanského zákoníku, kde je vyjádřen obdobný záměr (srov. zvláštní část § 2 bod 13. Věcného záměru občanského zákoníku).

§ 3 Ke zvláštní části zákona

1. Obecně

1.1. Předpokládá se, že v této části zákona budou zpracovány jednotlivé způsoby řešení úpadku (Konkurs, Reorganizace, Vyrovnaní), jakož i zvláštní druhy úpadkových řízení (specifické postupy týkající se určitých typů dlužníků) a postupy soudu v případě úpadků s mezinárodními prvky.

2. Konkurs

2.1. Ustanovení o konkursu budou mít jinou povahu než dosud, což plyne z toho, že konkurs se posouvá mezi jeden ze tří srovnatelných způsobů řešení úpadku, na rozdíl od stávající úpravy, v níž je (srov. tabulky v obecné části tohoto záměru) zcela převažujícím způsobem řešení úpadku.

Ustanovení pojatá do této hlavy navazují na obecná ustanovení v předchozích hlavách.

Zásadní změna v pojetí konkursu spočívá především v tom, že k řadě procesních úkonů, které se dosud uskutečňují po prohlášení konkursu, bude docházet před rozhodnutím o prohlášení úpadku a způsobu jeho řešení formou konkursu. Tyto procesní úkony, k nimž došlo v první, společné, fázi řízení, budou mít svůj význam či účinek i pro konkurs po přijetí rozhodnutí o způsobu řešení úpadku touto formou.

V té fázi řízení, která následuje po vydání rozhodnutí o prohlášení úpadku a po přijetí rozhodnutí o způsobu řešení úpadku konkursem ("rozhodnutí o konkursu"), se příslušné úkony a postupy již toliko završují. Uvedené platí zejména pro přihlášení pohledávek věřiteli a pro zjištění majetkové podstaty správcem podstaty.

2.2. Po rozhodnutí soudu o konkursu přistoupí správce ke zpeněžení majetkové podstaty podle jejího soupisu (průběžně doplňovaného). Zpeněžení (včetně zpeněžení prodejem podniku nebo jeho části) provede způsoby známými z dnešní úpravy.

2.3. Bude pokračovat i projednání incidenčních sporů, týkajících se zjištění pohledávek nebo majetkové podstaty, pokud bylo zahájeno před rozhodnutím o konkursu; výsledky těchto incidenčních sporů ovlivní konkurs v jeho novém pojetí.

2.4. Účinky rozhodnutí o konkursu budou navazovat na současnou úpravu, kterou v některých ohledech zpřesňují.

Ustanovení o pohledávkách vyloučených z rozvrhu, o zrušení konkursu po rozvrhu a o zproštění správce jeho funkce doznají jen zpřesňujících změn.

2.5. Kdykoli v průběhu konkursu bude možné uspokojit věřitele podstaty a věřitele z pracovních nároků (ve významu, jež tomuto termínu přisuzuje § 31 odst. 3 dosavadního zákona) věřitele stejně postavení jako zajištění věřitelé a věřitelé podstaty. Pohledávky zajištěných věřitelů bude zásadně možné v průběhu řízení uspokojit do výše 100% čistého výtěžku zpeněžení majetku, který je zajišťuje.

2.6. Po zpeněžení podstaty podá správce podstaty soudu konečnou zprávu o zpeněžení, která bude zahrnovat zejména rozsah majetkové podstaty, výsledky jejího zpeněžení, hospodaření s podstatou v průběhu řízení a částku připadající na rozvrh, s výčtem subjektů, které se ho se svými nároky mají účastnit. O konečné zprávě soud vyrozumí účastníky a k jejímu projednání případně nařídí jednání a rozhodne o ní.

2.7. Rozvrh bude vycházet z částky stanovené rozhodnutím soudu. Z ní se uspokojí nejdříve věřitelé podstaty a věřitelé z pracovních nároků. Jestliže dosud nebyli uspokojeni z čistého výtěžku zpeněžení majetku, který jejich pohledávku zajišťuje, již v průběhu konkursu, uspokojí se v rozvrhu z tohoto výtěžku zajištění (oddělení) věřitelé. Poté se uspokojí přednostní věřitelé. Nebude-li k uspokojení jejich pohledávky stačit částka určená k rozvrhu, uspokojí se tito věřitelé poměrně. Ze zbylé částky se poměrně uspokojí pohledávky nepřednostních věřitelů. V rozsahu, ve kterém jejich pohledávka nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení majetku, který ji zajišťoval, se oddělení věřitelé budou podílet na rozvrhu ve třídě, do níž pohledávka podle své povahy patří.

Alternativa I: Předpokládá se, že při řešení úpadku konkursem bude zapotřebí posílit princip prioritního uspokojení přednostních věřitelů před věřiteli nepřednostními.

Zachování úpravy, jež by zajišťovala procentuální podíl na výtěžku zpeněžení pro každou třídu věřitelů, by působilo demotivačně ve vztahu k záměru rekonstrukce, jímž je posílit účinně jiné

možnosti řešení úpadku, než je konkurs. Lze totiž očekávat, že nezajištění nepřednostní věřitelé budou při prosazení principu priority - u vědomí rizika, že jinak se jim při způsobu řešení úpadku konkursem nemusí dostat ničeho - aktivně prosazovat alternativní způsoby řešení úpadku. Naopak v případě, že v platnosti zůstane posílený princip solidarity s věřiteli nižších tříd, lze očekávat, že tito nebudou mít zájem na jiném způsobu řešení úpadku než je konkurs (srov. též "test nejlepšího zájmu", zmíněný pod bodem 3.7. § 3 zvláštní části záměru). Z ekonomického hlediska se rovněž (i se zřetelem k administrativní zátěži, již s sebou nese konkurs s vysokým počtem věřitelů) jeví nelogickým podporovat v účasti na konkursu věřitele s bagatelními nepřednostními pohledávkami, kteří by jinak (v případě, že by jim bylo známo, že při rozvrhu neobdrží ničeho) tyto pohledávky ani nepřihlašovali do konkursu.

Alternativa II: Druhou možností je, že úprava, která by zajišťovala procentuální podíl na výtěžku zpeněžení pro nepřednostní věřitele i v případě, že tento výtěžek beze zbytku nepostačuje k uspokojení přednostních věřitelů, zůstane i přes rizika s tím spojená (srov. argumentaci k Alternativě I) zachována, ačkoli to povede k oslabení motivace věřitelů při hledání jiného způsobu řešení úpadkové situace dlužníka než je konkurs a k vyšší administrativní zátěži insolvenčního řízení.

2.8. Z uspokojení v rozvrhu budou vyloučeny pohledávky, které byly pozdě přihlášeny, jakož i příslušenství pohledávek přirostlé po rozhodnutí o úpadku (úroky, poplatky z prodlení, náklady řízení apod.) a majetkové sankce (s tím, že se zvažuje modifikace rozsahu vyloučení z uspokojení v rozvrhu podle toho, zda šlo o smluvní či mimosmluvní sankce).

Po provedení rozvrhu soud zruší konkurs, čímž zaniknou jeho dosavadní účinky.

Posléze soud zvláštním rozhodnutím zproští správce jeho funkce, jakmile zanikne potřeba jeho další činnosti.

Pohledávky v konkursu neuspokojené (resp. jejich části) zrušením konkursu nezaniknou a věřitelé je budou moci vymáhat pořadem práva, přičemž seznam přihlášených a zjištěných pohledávek, které dlužník nepopřel bude exekučním titulem.

2.9. Zásadní změnou bude postavení dlužníka po skončení konkursu. Dochází přitom k rozlišení fyzických a právnických osob. U fyzických osob půjde o to, aby nepříznivé důsledky konkursu pro ně pominuly (aby byly zbaveny zbytku v konkursu neuhrazených dluhů) po určité době (několik let); k tomu však nedojde automaticky, ale na jejich žádost a po soudním řízení, v němž by byly posouzeny k tomu nutné zákonné předpoklady. U právnických osob půjde o to, aby po konkursu byl zjednodušen proces jejich zániku.

3. Reorganizace

3.1. Reorganizace je v českých poměrech novým způsobem řešení úpadku, který je znám ze zahraničních úprav (počítá s ním např. jak německé, tak americké úpadkové právo).

Její podstatou je provedení opatření k odstranění krizového stavu dlužníkovy podniku, postupné uspokojování pohledávek věřitelů z provozu dlužníkovy podniku podle soudem schváleného plánu a průběžná kontrola věřitelů nad provozem podniku a plněním reorganizačního plánu. Výhodou tohoto řešení, při němž provoz podniku pokračuje, je překonání krizového stavu (výhoda pro dlužníka), zachování pracovních příležitostí (při tvorbě reorganizačních plánů zpravidla aktivně spolupracují i odborové organizace) a většinou i výhodnější uspokojení pohledávek věřitelů (zejména nepřednostních) než při zpeněžení.

Pohledávky věřitelů se při reorganizaci zásadně uspokojí v rozsahu, v jakém jsou pojaty do reorganizačního plánu. Do něho mohou být pojaty v plné výši (zpravidla bez příslušenství) anebo ve výši snížené (v tom případě má reorganizace některé rysy vyrovnání).

3.2. Reorganizaci bude možné provést jen na základě plánu, který musí být schválen soudem, a to v rozhodnutí o způsobu řešení úpadku reorganizací ("rozhodnutí o reorganizaci").

Počítá se s tím, že reorganizaci bude navrhovat dlužník, zpravidla již v návrhu na zahájení insolvenčního řízení, v nové úpravě však bude vytvořen prostor pro podání návrhu na reorganizaci věřiteli. Lze uvažovat též o tom, že v případě návrhu na reorganizaci vzneseného věřiteli bude návrh plánu předkládán soudu správcem podstaty, po souhlasu věřitelského výboru. Rovněž se počítá s tím, že dlužníku bude určena nejzazší možná lhůta k předložení plánu reorganizace (uvažuje se o době

mezi 60 až 120 dny), tak, aby tento institut nebyl dlužníkem zneužíván na úkor věřitelů a aby poctivý dlužník měl možnost plán sestavit v reálné době.

3.3. Předpokládá se, že plán reorganizace bude obsahovat zejména:

a/ Informace o opatřeních, která byla učiněna po zahájení insolvenčního řízení, a o opatřeních, která budou uskutečněna k tomu, aby se vytvořily podmínky pro plánované uspořádání poměrů dlužníka a jeho věřitelů.

b/ Část vysvětlující jak se v důsledku plánu změní postavení účastníků řízení, zejména jak budou za účelem ozdravení dlužníka podniku omezeny, odloženy či konvertovány nároky věřitelů.

Plán bude moci omezit i práva zajištěných věřitelů (počítá se např. s možností změnit způsob zajištění nebo zúžit rozsah majetku sloužícího k zajištění věřitelovy pohledávky).

Počítá se s tím, že plány reorganizace mohou být založeny na celé řadě distribučních schémat stejně jako na distribuci hodnot ve formě šeků nebo zásob. Potud nebude jejich podobě nový zákon klást omezení.

3.4. Podle nové úpravy bude možné, aby hotovost nebo jiný majetek, který má při reorganizaci sloužit k uspokojení věřitelů, bylo lze získat z různých zdrojů, včetně plné nebo částečné likvidace dlužníka majetku, fúze nebo převzetí dlužníka jiným subjektem, příjmu z budoucích operací, kapitálového navýšení, vydáním nových dlužních nebo kmenových cenných papírů, restrukturalizací nebo převedením existujících zajištěných závazků, odškodněním nebo kombinací výše uvedeného.

3.5. Přijetí plánu bude vyloučeno, jestliže

a/ nebyly dodrženy předpoklady pro jeho předložení nebo plán nesplňuje předepsané obsahové náležitosti,

b/ plán zjevně nemůže mít vyhlídky na přijetí věřiteli,

c/ nároky věřitelů zjevně nemohou být podle plánu splněny,

d/ vyšlo najevo že plán nebyl navržen v dobré víře, případně, že navrhovatel plánu zatajil některé informace rozhodné pro přijetí plánu.

3.6. Nová úprava počítá s tím, že třídy věřitelů budou hlasovat o plánu odděleně. Plán bude považován za přijatý, akceptuje-li jej každá třída věřitelů.

3.7. Jestliže některá z tříd nepřednostních věřitelů plán odmítne, bude možné jej přesto míti za přijatý, jestliže věřitelé této třídy nedopadnou podle plánu hůře, než by dopadli, kdyby byl dlužníkův podnik zlikvidován v konkursu (tzv. test "nejlepšího zájmu"). I když bude plán akceptován příslušnými třídami věřitelů, jeho soudnímu schválení bude moci svým návrhem zabránit věřitel, který (byť jeho třída hlasovala pro přijetí plánu), plánu v určené lhůtě odporoval (sám pro něj nehlasoval), a který prokáže, že s plánem by dopadl hůře, než bez plánu.

Toto pravidlo je převzato ze zahraničních úprav, když s ním při reorganizaci pracuje jak německé tak americké úpadkové právo. Právě v souvislosti s jeho prosazením v nové právní úpravě nabývají na významu úvahy o principu priority v konkursu, obsažené výše v bodu 2.7. § 3 zvláštní části záměru).

3.8. V průběhu plnění plánu bude moci dojít k jeho změně pouze se souhlasem soudu a věřitelského výboru.

3.9. Reorganizace skončí rozhodnutím soudu, kterým dlužník nabude opět plné dispozice s podnikem.

Nebude-li reorganizace úspěšná, soud ji ukončí s tím, že úpadek bude dále řešen konkursem.

4. Vyrovnání

4.1. Pojetí vyrovnání se v nové úpravě nezmění, takže je lze i nadále chápat jako poměrné uspokojení věřitelů podle dlužníkovy nabídky s tím, že neuspokojené části závazků při splnění vyrovnání zanikají.

4.2. Úprava vyrovnání napříště nebude rozlišovat mezi vyrovnáním jako samostatným řízením a nuceným vyrovnáním; to je dáno již tím, že nová úprava zavádí jeden (všem způsobům řešení úpadku společný) návrh na zahájení insolvenčního řízení. Napříště bude vyrovnání přípustné pouze v rámci insolvenčního řízení a zásadně až po přihláškách věřitelů.

4.3. Návrh na vyrovnání bude moci podat pouze dlužník a vyrovnání se zúčastní věřitelé, kteří přihlásili v určené lhůtě své pohledávky. Věřitelé, kteří své pohledávky nepřihlásili nebo kteří se

odmítli vyrovnání se účastnit, je nebudou moci za trvání vyrovnání vymáhat a po úspěšném vyrovnání budou mít jejich pohledávky pouze povahu naturálních obligací.

4.4. K vyrovnání dojde po vydání rozhodnutí o prohlášení úpadku a po přijetí rozhodnutí o způsobu řešení úpadku vyrovnáním ("rozhodnutí o vyrovnání"). Rozhodnutí o vyrovnání bude mít obdobnou funkci jako dnešní povolení vyrovnání.

Předpokládaná úprava vyrovnání bude navazovat na úpravu dnešní, s tou zásadní změnou, že by měly být zrušeny minimální procentuální kvóty, za nichž může být vyrovnání akceptováno, s tím, že bude věcí věřitelů, zda vyrovnání akceptují či nikoliv. Další předpokládané změny mají spíše povahu upřesnění daného institutu. Přesněji než dosud bude vymezen postup při hlasování o návrhu na vyrovnání.

4.5. Zákon bude i v budoucnu určovat podmínky, sledující zajištění poctivosti vyrovnání, jakož i lhůtu v níž bude dlužník povinen vyrovnání splnit (uvažuje se o lhůtě dvou let). Způsoby, jimiž se dlužník hodlá vyrovnat s věřiteli, nebudou předem omezovány.

K projednání vyrovnání soud zpravidla nařídí jednání, na němž budou věřitelé hlasovat o přijetí vyrovnání, s tím, že přijaté vyrovnání bude závazné i pro přehlasované věřitele.

Soud pak potvrdí svým rozhodnutím vyrovnání, které bylo přijato předepsanou většinou věřitelů a splňuje zákonné podmínky.

4.6. Jestliže soud nepotvrdí vyrovnání anebo jestliže vyrovnání nebude splněno, rozhodne o konkursu dlužníka. Totéž bude platit, ukáže-li se, že dlužník při vyrovnání nejednal poctivě.

5. Zvláštní ustanovení

5.1. Předpokládá se, že tato hlava bude v novém zákoně věnována zvláštním druhům úpadečného řízení. Půjde zejména o:

- a/ ustanovení upravující úpadek finančních institucí se zvláštním režimem,
- b/ způsob řešení úpadku fyzických osob, které nejsou podnikateli, a malých právnických osob (s tím, že pojem malá právnická osoba, bude vymezen v zákoně)
- c/ ustanovení týkající se možnosti vést insolvenční řízení na majetek ve společném jmění manželů.

5.2. V případě úpadku finančních institucí se zvláštním režimem bude nezbytné především respektovat úpravu práva EU.

V intencích bodu 1.5. § 2 zvláštní části záměru se počítá především s omezením okruhu subjektů způsobilých podat návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Z obecných účinků návrhů pak především nebude platit princip, že pohledávky finanční instituce se zvláštním režimem za jejími dlužníky se automaticky stávají splatnými (o omezení platnosti tohoto principu se ostatně uvažuje i ve vztahu k obecné úpravě).

V souvislosti s insolvenčním řízením dojde k omezení dosavadní ochrany údajů dlužníkových dlužníků (typicky k oslabení bankovního tajemství).

5.3. Bude zohledněna směrnice č. 98/26/ES o neodvolatelnosti vypořádání v platebních systémech a systémech vypořádání obchodů s cennými papíry.

Zakotven bude požadavek této směrnice o informační povinnost soudů vůči České národní bance v případě vyhlášení konkursu na účastníka platebního systému. Ostatní požadavky byly zapracovány do souběžně připravovaného návrhu zákona o platebním styku, který by měl být vládě předložen na podzim tohoto roku.

Zákon bude respektovat tzv. close out netting, to jest smlouvu, včetně jakékoli rámcové smlouvy, uzavřená k úpravě vztahů z jednoho nebo více obchodů s deriváty, repo obchodů, půjček cenných papírů nebo jiných finančních obchodů uzavřených mimo organizované veřejné trhy (tzv. závěrečné vyrovnání zisků a ztrát upravuje § 87d zákona č. [591/1992](#) Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů).

V souladu s návrhem evropské směrnice o finančním kolaterálu budou tyto kolaterály (včetně nettingu, repo operací atd.) izolovány od konkursního řízení.

5.4. Způsob řešení úpadku fyzických osob, které nejsou podnikateli, a malých právnických osob bude směřovat ke zjednodušení celého postupu, s tím, aby se celé řízení realizovalo v co nejkratším

časovém úseku. Při přehledně uspořádaných majetkových poměrech dlužníka a malém počtu jeho věřitelů by zákon umožnil (ve prospěch zásady procesní ekonomie řízení) vést řízení i pouze písemnou formou.

5.5. Úprava týkající se majetku ve společném jmění manželů, bude především umožňovat, aby věřitelé dlužníka, dlužník - manžel nebo i manželé - dlužníci společně, mohli v insolvenčním řízení vypořádat práva a závazky váznoucí na společném jmění manželů.

5.6. Předpokládají se i další (rozsahem méně významné) odchylky od obecné úpravy podle povahy dlužníka (např. časové omezení možnosti podat návrh v určitém období v případě úpadku politických stran nebo při úpadku zemědělských subjektů).

5.7. V této hlavě budou upravena též pravidla týkající se tzv. přeshraničních insolvenčních řízení, a to v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1346/00, o řízení ve věci platební neschopnosti a směrnicí č. 2001/24/ES, o likvidaci a reorganizaci úvěrových institucí (bank a družstevních záložen).

V souvislosti s tím bude zřejmě potřebné v dotčeném rozsahu novelizovat též zákon č. [97/1963](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

5.8. Zde budou rovněž vymezeny předpoklady (včetně časového rámce), za kterých bude moci soud (na žádost dlužníka) rozhodnout o osvobození dlužníka od závazků, které nebyly (nemohly být) uspokojen v insolvenčním řízení (osvobození od zbytkových dluhů).

§ 4 Způsob promítnutí navrhovaného řešení do právního řádu:

Tato část věcného záměru je v něm na příslušných místech uvedena; základní zásadou bude zrušení dosud platného zákona o konkursu a vyrovnání a jeho nahrazení novým zákonem o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkovým zákonem), který bude vypracován v intencích tohoto věcného záměru.

Vydání nového zákona si vyžádá i některé další změny v právním řádu. Navrhovaná řešení jsou v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

2.1. Nové pojetí způsobů řešení úpadku, především rozšíření těchto způsobů o reorganizaci, jakož i to, že řada účinků spojovaných dosud s prohlášením konkursu se v případě dlužnického návrhu bude připínat již ke dni jeho podání, si vyžádá

1) novelizaci zákona č. [40/1964](#) Sb., v ustanoveních § 175 a § 176,

2) novelizaci zákona č. [65/1965](#) Sb., v ustanovení § 52 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou (nikoli obsahovou) změnu, se zřetelem k tomu, že účinky spojované dosud s prohlášením konkursu se podle nové úpravy mohou projevit i dříve,

3) novelizaci zákona č. [530/1990](#) Sb., v § 21a,

4) novelizaci zákona č. [283/1991](#) Sb., v § 44 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou změnu týkající se "správce podstaty" v novém pojetí),

5) novelizaci zákona č. [424/1991](#) Sb., v § 9 odst. 3 a § 12 odst. 4,

6) novelizaci zákona č. [455/1991](#) Sb., v § 8 a § 60,

7) novelizaci zákona č. [21/1992](#) Sb., v § 29 odst. 4 (k tomu srov. též bod 1.5. § 2 a bod 5.2. § 3 zvláštní části záměru),

8) novelizaci zákona č. [468/1991](#) Sb., v § 15,

9) novelizaci zákona č. [582/1991](#) Sb., v § 14 odst. 3 písm. a/ (tak aby počítal i s reorganizací)

10) novelizaci zákona č. [214/1992](#) Sb., v § 14,

11) novelizaci zákona č. [229/1992](#) Sb., v § 22,

12) novelizaci zákona č. [248/1992](#) Sb., v § 28, § 35a, § 35d, § 36, § 37e (zde půjde i o terminologické změny týkající se dosud užívaného pojmu správce /jen/ konkursní podstaty)

13) novelizaci zákona č. [280/1992](#) Sb., v § 6a odst. 4,

14) novelizaci zákona č. [357/1992](#) Sb., v § 8 (tak aby počítal i s reorganizací) a dále v § 10 a § 20,

15) novelizaci zákona č. [358/1992](#) Sb., v § 3 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou změnu týkající se "správce podstaty" v novém pojetí),

16) novelizaci zákona č. [589/1992](#) Sb., v § 20 odst. 3 a § 20a odst. 1 (tak aby počítal i s reorganizací)

17) novelizaci zákona č. [591/1992](#) Sb., v § 34 odst. 11 (zde je důvodem i to, že se předpokládá, že

- výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně), § 48, § 80 (s přihlédnutím k terminologickým změnám u "správce podstaty") a v § 80c, 18) novelizaci zákona č. [592/1992](#) Sb., v § 23 (půjde o terminologické zpřesnění se zřetelem k tomu, že nový zákon již nebude znát jen konkursní a jen vyrovnací řízení),
- 19) novelizaci zákona č. [593/1992](#) Sb., v § 5 a § 8,
- 20) novelizaci zákona č. [199/1994](#) Sb., v § 2b (minimálně v případě vyrovnání nebo reorganizace podle nového zákona nebude žádoucí omezovat dlužníka v možnosti ucházet se o veřejnou zakázku),
- 21) novelizaci zákona č. [216/1994](#) Sb., v § 2 (půjde o terminologické zpřesnění ve vazbě na skutečnost, že konkurs a vyrovnání již nebudou jedinými způsoby řešení úpadku dlužníka),
- 22) novelizaci zákona č. [87/1995](#) Sb., v § 14 odst. 7, § 28d odst. 4 a § 28f odst. 1,
- 23) novelizaci zákona č. [248/1995](#) Sb., v § 8 odst. 1 a § 9 odst. 5,
- 24) novelizaci zákona č. [85/1996](#) Sb., v § 7b, § 8b a § 9,
- 25) novelizaci zákona č. [18/1997](#) Sb., v § 16 odst. 6 a § 18 odst. 1 písm. h/ (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
- 26) novelizaci zákona č. [77/1997](#) Sb., v § 6 odst. 5 (zde půjde o přizpůsobení terminologie) a § 9 odst. 2,
- 27) novelizaci zákona č. [125/1997](#) Sb., v § 32 odst. 3 (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně) a § 36 odst. 4,
- 28) novelizaci zákona č. [227/1997](#) Sb., v § 7,
- 29) novelizaci zákona č. [15/1998](#) Sb., v § 23 odst. 6,
- 30) novelizaci zákona č. [111/1998](#) Sb., v § 42 odst. 1 a § 101 odst. 6 (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
- 31) novelizaci zákona č. [148/1998](#) Sb., v § 57 a § 61 odst. 1,
- 32) novelizaci zákona č. [363/1999](#) Sb., v § 30 odst. 10,
- 33) novelizaci zákona č. [26/2000](#) Sb., v § 3 odst. 3, § 17 odst. 4, § 18 (zde bude nutné vzít v úvahu, že podle nového pojetí insolvenčního řízení může za trvání insolvenčního řízení dlužníku v některých případech zůstat oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, takže ne vždy bude navrhovat dražbu majetku podrobeného režimu úpadkového zákona správce podstaty), § 22 odst. 1 a § 46 odst. 1,
- 34) novelizaci zákona č. [151/2000](#) Sb., v § 17 odst. 3,
- 35) novelizaci zákona č. [158/2000](#) Sb., v § 17 odst. 2,
- 36) novelizaci zákona č. [219/2000](#) Sb., v § 43 odst. 1 a § 56 odst. 5 (ohledně těchto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
- 37) novelizaci zákona č. [241/2000](#) Sb., v § 16 odst. 4,
- 38) novelizaci zákona č. [254/2000](#) Sb., v § 11 odst. 2 a § 18 (u tohoto ustanovení jde o terminologické změny),
- 39) novelizaci zákona č. [307/2000](#) Sb., v § 16 odst. 4, § odst. 5, § 31 a § 32 (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
- 40) novelizaci zákona č. [365/2000](#), v § 6 odst. 3,
- 41) novelizaci zákona č. [458/2000](#) Sb., v § 10 odst. 3, § 37, § 42, § 67 odst. 12 a § 85,
- 42) novelizaci zákona č. [117/2001](#) Sb., v § 5 odst. 4,
- 43) novelizaci zákona č. [143/2001](#) Sb., v § 12 odst. 7 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou změnu týkající se "správce podstaty" v novém pojetí).

2.2. Bude rovněž nezbytné novelizovat zákona č. [140/1961](#) Sb., jelikož zde formulované skutkové podstaty úpadkových deliktů bude nutno přizpůsobit novému pojetí insolvenčního řízení jak po obsahové stránce, tak z terminologického hlediska.

2.3. S přihlédnutím k novému pojetí způsobů řešení úpadku se vedle přesnějšího vymezení daňových

povinností správce podstaty a dlužníka přímo v úpadkovém zákoně (srov. bod 5.9. § 2 zvláštní části záměru) předpokládá, že změny dozná i skupina daňových zákonů, potud, že zejména ve spojení s možným řešením úpadku reorganizací se v nové úpravě očekává zavedení specifického daňového režimu pro dlužníka za trvání insolvenčního řízení. Obdobná ustanovení se v těchto zákonech v návaznosti na stávající úpravu konkursu a vyrovnání sice vyskytují i dnes, budou však muset být přehodnocena v souvislosti s novými insolvenčními instituty a časovým posunutím některých účinků spojovaných dosud pouze s prohlášením konkursu.

Tomu odpovídá záměr novelizovat v souvislosti s novým úpadkovým zákonem též

- 1) zákon č. [337/1992](#) Sb.,
- 2) zákon č. [586/1992](#) Sb.,
- 3) zákon č. [587/1992](#) Sb., a
- 4) zákon č. [588/1992](#) Sb.

2.4. Předpokládá se rovněž, že z důvodů, jež jsou popsány v bodě 2.1., ale i v bodě 2.3. výše, bude vedle ustanovení vtělených do úpadkového zákona (srov. bod 5.9. § 2 zvláštní části záměru) novelizován i zákon č. [563/1991](#) Sb.

2.5. Jelikož se počítá s tím, že nový úpadkový zákon bude výslovně řešit i vztah insolvenčního řízení k řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí (srov. bod 4.6.6. § 2 zvláštní části záměru), lze očekávat, že na tomto základě bude novelizován též zákon č. [265/1992](#) Sb. Důvody popsané v bodě 2.1. výše opodstatňují také změny v § 9 cit. zákona.

2.6. Rovněž bude nezbytné novelizovat zákon č. [513/1991](#) Sb. Příčinou je opět nové pojetí způsobů řešení úpadku a účinků spojovaných dosud (jen) s prohlášením konkursu. Na tomto základě bude nutno přehodnotit úpravu rejstříkového řízení v otázce, které skutečnosti týkající se insolvenčního řízení budou zaznamenávány v obchodním rejstříku, jakož i úpravu účinků zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o úpadku, případně zrušení insolvenčního řízení, na další existenci obchodních společností a družstev, případně na další účast dlužníka v těchto subjektech, včetně možnosti, že popis těchto účinků bude soustředěn v úpadkovém zákoně. Upravit bude nutno též ustanovení bránící statutárním orgánům dlužníka ve výkonu jejich další činnosti.

2.7. Možnost uložit placení zálohy na náklady insolvenčního řízení navrhuje věřiteli - zaměstnanci dlužníka i tehdy, vyplývá-li jeho pohledávka ze mzdových nároků, si vyžádá novelizaci zákona č. [118/2000](#) Sb. tak, aby uvedenou změnou nebyla oslabena míra ochrany poskytovaná zaměstnaneckým nárokům zákonem č. [118/2000](#) Sb. i z hlediska doby jejich uspokojení

2.8. Dojde též k novelizaci zákona č. [549/1991](#) Sb., když se předpokládá zpoplatnění insolvenčního řízení (v souvislosti s jeho ukončením) při řešení úpadku vyrovnáním a reorganizací (kde lze očekávat vyšší zdroje sloužící ke krytí poplatkové povinnosti, než při řešení úpadku konkursem), jakož i změna těch ustanovení zákona o soudních poplatcích, jež má svůj původ v důvodech popsaných pod bodem 2.1.

2.9. O příčinách možné novelizace zákona č. [97/1963](#) Sb. pojednává bod 5.7. § 3 zvláštní části záměru). Ve spojení s rozšířením procesních pravidel v novém úpadkovém zákoně je možné, že jejich konečná podoba (zejména v souvislosti s ustanoveními popisujícími dopady insolvenčního řízení do poměrů jiných řízení a pravidly týkajícími se řešení tzv. incidenčních sporů) si vynutí změny též v některých zákonech, které mají zcela nebo zčásti povahu procesního předpisu. Jde především o zákon č. [71/1967](#) Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [531/1990](#) Sb., zákon č. [13/1993](#) Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. [63/2000](#) Sb., o ochraně před dovozem subvencovaných výrobků a o změně zákona č. [2/1969](#) Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů; potřeba novelizace zákonů č. [265/1992](#) Sb. a č. [337/1992](#) Sb., které mají rovněž povahu procesních norem, již byla odůvodněna dříve. Oproti tomu se nepředpokládá potřeba další novelizace zákona č. 99/1963 (s přihlédnutím k jeho poměru k úpadkovému zákonu), s jedinou výhradou, týkající se možného zpřesnění terminologie a zpřesnění (nikoli však vypuštění) ustanovení o místní či věcné příslušnosti soudu ohledně incidenčních sporů (jež mají být podle nového pojetí řešeny v rámci insolvenčního řízení).

Nová úprava si rovněž vyžádá změny, případně nahrazení, předpisů (příslušných částí předpisů), které mají povahu prováděcích norem (srov. jejich výčet pod bodem 4. § 1 obecné části záměru). § 5 Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhovaného věcného řešení, zejména nároky na státní rozpočet:

Věcný záměr obecně předpokládá nároky na státní rozpočet jen v souvislosti s náklady na tvorbu centrálního elektronického veřejného seznamu, obsahujícího informace o úpadkových řízeních. Finanční prostředky na úhradu těchto nákladů bude nezbytné poskytnout ze státního rozpočtu; jejich výši je možné konkretizovat až v souvislosti s konečnou podobou zákona. Hrubý odhad těchto nákladů činí mezi 80 až 120 mil. Kč.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)